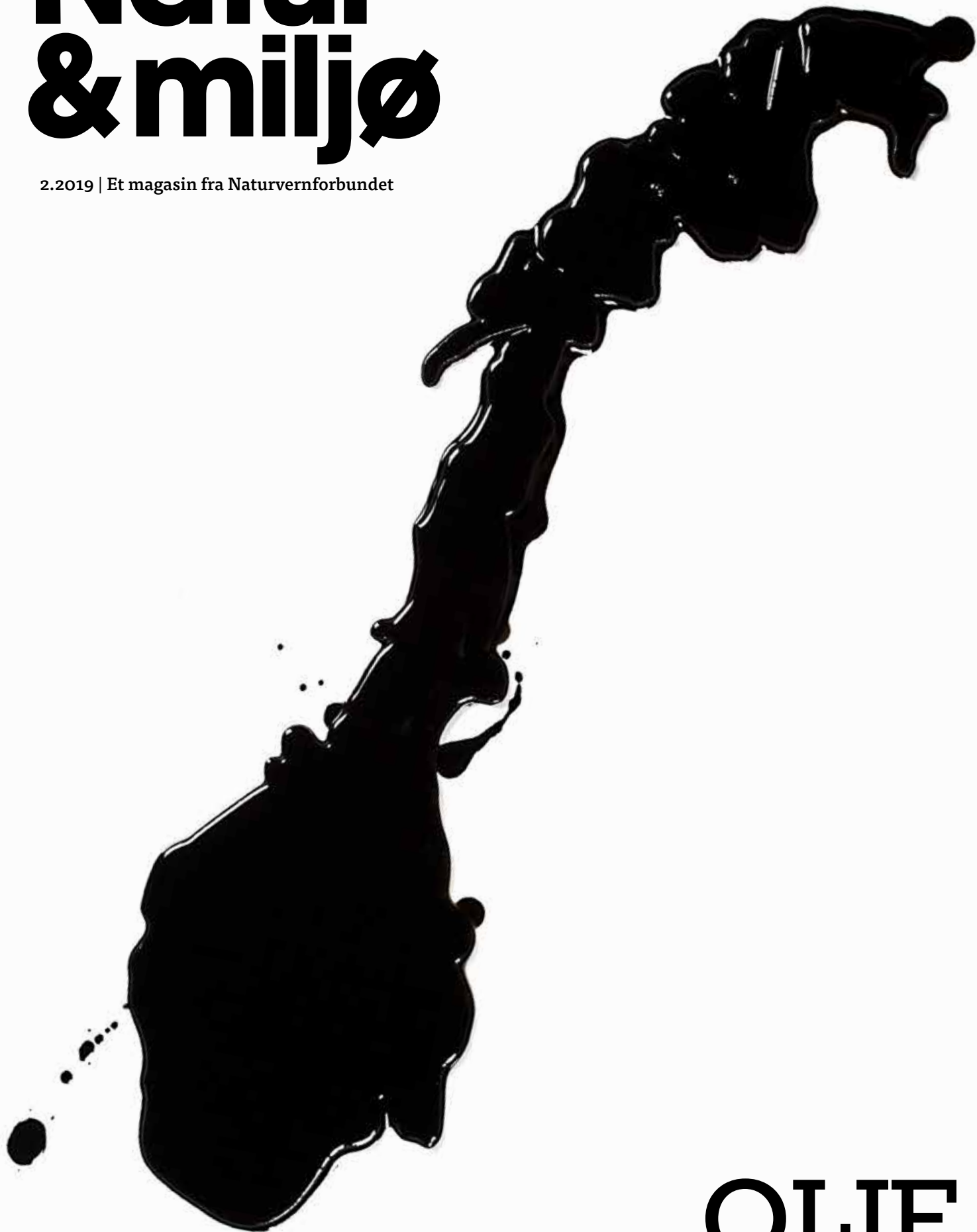

Natur & miljø

2.2019 | Et magasin fra Naturvernforbundet

OLJE

G-1000° ECO

**SLITESTERK, ALLSIDIG,
TIDLØS**

Fjällrävens eget materiale, laget i organisk bomull og resirkulert polyester med fluor karbonfri impregnering. Kan vokses med Greenland Wax.

GREENLAND WINTER PARKA

*Klassikeren fra 70-tallet.
Resirkulert og økologisk.*

HOLD DEG VARM OG TØRR. Det høres enkelt ut, men bak hver *Fjällräven*-jakke ligger det over 50 år med friluftserfaring, en stadig søken etter å utvikle bærekraftige materialer og stoffer, og kompromissløse tester ute i felten. Resultatet er topp moderne plagg som gjør enhver friluftserfaring fantastisk – du kan ikke forvente mindre

av Fjällräven. *Greenland Winter Parka* er inspirert av den klassiske modellen fra 70-tallet, laget av slitesterk *G-1000 Eco Shell* med økologisk bomull og resirkulert polyester. Den har en koselig teddyfleece-vattering og er lenger for økt komfort under årets kalde måneder. Hold deg varm og tørr. Naturen venter.

www.fjallraven.no

Tema: OLJE

■ **Utfordringen er klar.** Vi skal kutte klimagassutslipp i stor skala. I 2050 skal vi ned mot nullutslipp. Ikke bare i Norge, men i hele verden. Da må vi, og alle andre, slutte å bruke kull, olje og gass, bensin, diesel, parafin og fyringsolje.

■ **Men hva skjer da med norsk oljeindustri?** I flere tiår har Norge argumentert for at vår oljepolitikk og vår klimapolitikk ikke er to sider av samme sak. Vi pumper opp olje og gass som aldri før, mens vi prøver å være et foregangsland i klimapolitikken. Flere utenlandske observatører skriver om «det norske paradokset», og mener man må være norsk for å forstå en slik politikk.

■ **Kan våre store oljeinvesteringer bli verdiløse,** fordi ingen vil ha oljen vår lenger? Og kan Norge bli saksøkt for klimaskaden vi har påført verden?

- 8 **Klimasøksmål mot staten**
- 12 **Med olje på samvittigheten**
- 18 **Slik skal Norge bli oljefri**
- 20 **Hvorfor og hvordan ble Norge et oljeland?**
- 30 **Naturvernforbundet på Troll-tur**
- 42 **Oljekappløp mot kanten av stupet**
- 45 **Nye jaktmarker for oljeindustrien**

14

«– Jeg har virkelig støtt på det norske paradokset. Norge ligger i front når det gjelder klima og menneskerettigheter. Likevel har norske klimagassutslipp økt siden 1990, og Norge fortsetter å lete etter mer olje og gass, selv om vi vet at vi ikke kan brenne de reservene som allerede er funnet.»

DAVID RICHARD BOYD, FNs spesialrapportør for klima fra høykommissæren for menneskerettigheter og miljø

Foto: Tora Lind Berg

Oljens appetitt

Kristian Skjellum Aas
Redaktør,
Natur & miljø

Kombinasjonen av håpløs klimapolitikk og trusler mot sårbar natur utløste Norges første klimasøksmål

AKKURAT NÅ, når du får dette bladet i handa, pågår rettssaken der miljøinteresser har saksøkt Staten for brudd på Grunnlovens miljøparagraf. Naturvernforbundet deltar som partshjelp, og støtter saksøkerne Natur og Ungdom og Greenpeace i saken, sammen med Besteforeldrenes Klimaaksjon.

Bakteppet for søksmålet er Regjeringens tildeling av leteblokker i Arktis våren 2016, i 23. konsesjonsrunde. Da ble det delt ut tillatelser til produksjon av olje og gass i ti områder i Barentshavet, innenfor iskantsonen, lenger nord enn oljeindustrien noen gang har fått lov til å bevege seg før. Kombinasjonen av håpløs klimapolitikk og trusler mot sårbar natur utløste Norges første klimasøksmål.

Vi har allerede funnet langt mer olje, gass og kull enn verden kan brenne hvis vi skal holde klimaendringene på et levelig nivå. Den fossile energien vi har brukt, har allerede økt CO₂-innholdet i atmosfæren med nær 50 prosent, fra 280 deler per million i 1880-årene til 415 deler nå. Vi vet at CO₂ er en gass med klimaeffekt, det har vært kjent siden cirka 1870. Vi vet at det er en gass som ikke forsvinner, men akkumuleres i atmosfæren, og at vi derfor ideelt sett burde kuttet alle utslipp, globalt, så raskt som mulig. Da er det i hvert fall ikke rom for å lete etter ny olje, og stadig utvide virksomheten nordover ettersom havisen i Arktis smelter på grunn av de klimaendringene vi allerede har skapt.

Men det er akkurat det Norge gjør. Vi er blant de

mest ekspansive oljenasjonene på kloden. Vi strekker grensene lenger nord og dypere ned. Vi åpner nye, store oljefelter som skal produsere olje lenge etter at verdens utslipp må gå mot null. Åpningen av Johan Sverdrup-feltet, den største norske oljeutbyggingen siden 1970-tallet med investeringskostnader på godt over 100 milliarder kroner, har påkalt mye internasjonal oppmerksomhet fra store, internasjonale nyhetstjenester. «Spriket mellom norsk oljepolitikk og norsk klimapolitikk er så stort at man må være nordmann for å forstå det», skriver Die Welt. Bloomberg minner Norge på at forbrenningen av oljen som er funnet på Johan Sverdrup vil bidra til 1,1 milliarder tonn CO₂ i atmosfæren, mer enn 20 ganger Norges årlige utslipp.

Vi skjønner at Norges økonomi ikke klarer et plutselig oljekutt. Det er grunnen til at utfasingen av oljeindustrien bør planlegges allerede nå, så vi kan bygge nye, klimatilpassede næringer der vi får brukt den enestående kompetansen som Norge har bygd opp. Det siste vi bør gjøre er å lete etter flere nye oljeforekomster, spesielt i utsatte, sårbare, værharde områder langt nord. Hvor lenge vil verden godta at Norge holder på slik? Og hvor lange kan vi late som at det er forenlig med målet i Grunnloven om at enhver «har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterleken»? ■

**Natur
& miljø**

Utgiver:
Naturvernforbundet
Mariboegate 8, 0183 Oslo, Norge.
Telefon 23 10 96 10
Telefaks 23 10 96 11
E-post: redaksjonen@naturvernforbundet.no

Redaktør: Kristian Skjellum Aas
ka@naturvernforbundet.no
Journalist: Tor Bjarne Christensen
tbc@naturvernforbundet.no
Annonser: GMK, tlf 55 10 10 97
Layout: Ketill Berger, Film & Form
Trykkagent: Polinor

Abonnement:
Første år: 195,-
Bedrifter/institusjoner: 700,-
Enkeltpersoner: 360,-
Bestilles hos medlem@naturvernforbundet.no
Naturvernforbundet innestår ikke for miljøvennligheten til de bedrifter, tjenester eller produkter som det annonseres for i Natur & miljø.

 Naturvernforbundet

Fagpressen
OPPLAGSKONTROLLERT

KREV DIN RETT TIL ET LEVELIG MILJØ!

Grunnlovens §112 slår fast at enhver har rett til et levelig miljø og klima. Likevel vil regjeringen bore etter mer olje i våre aller mest sårbare, arktiske havområder.

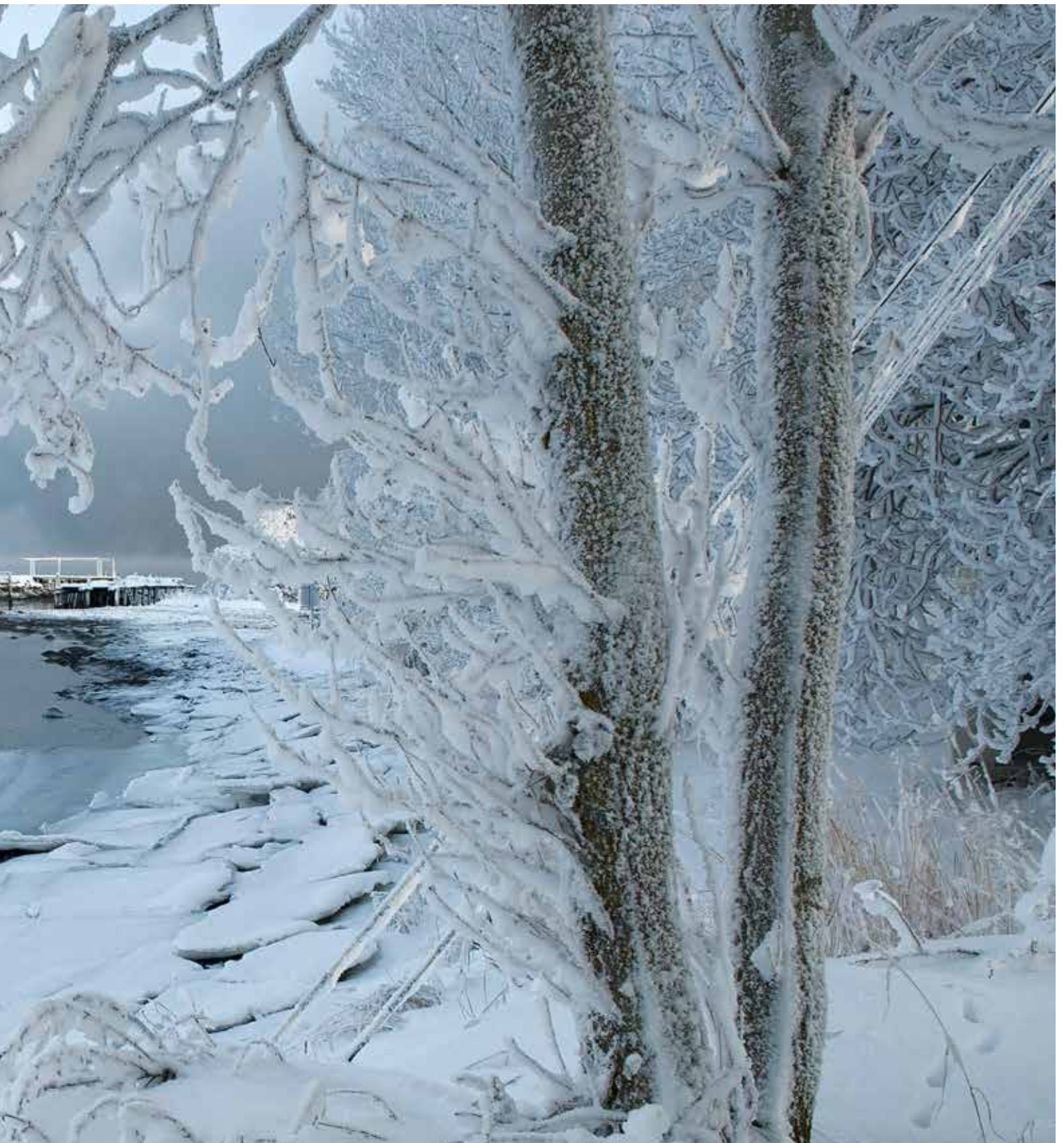
Denne oljeboringen er et brudd på Grunnloven. Derfor har Naturvernforbundet blitt med i klimasøksmålet mot staten.

5. november føres saken i Borgarting lagmannsrett!

Les mer på klimasøksmål.no

Skarnsundet og Børgin i Trøndelag blir vernet. Det står i Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2020.

Skarnsundet er et juv hvor hele Trondheimsfjorden presser seg gjennom et trangt sund. Her er verdens grunneste forekomst av den revbyggende kaldtvannskorallen øyekorall. I tillegg lever det andre korallarter, forskjellige arter av svamper og annen godt intakt marin hardbunnsfauna her.

Innløpet til fjordarmen Børgin, eller Borgenfjorden, består av en sterk tidevannsstrøm. Strandsonen har strandsumper og et godt utviklet tangbelte. Børgin er derfor et svært viktig oppvekst- og

leveområde for en mengde planter, krepsdyr, fisk og fugl. Området er også fiskerikt med blant annet rødspette, sild og torsk. Børgin er en terskelfjord, der den indre delen av bassenget har oksygenfritt bunnvann. Her lever det helt spesielle arter, som har tilpasset seg det ekstreme miljøet.

Mellom Børgin og Skarnsundet ligger halvøya Inderøy, som er kjent for sitt frodige kulturlandskap, og markedsfører seg som «Den gyldne omvei».

Bildet viser vinteridyll ved Børgin, nær Straumen.

Klimaaksjoner har preget 2019. Nå starter andre runde i rettsaken mot Staten, der det skal vurderes om en utvidelse av oljevirksomheten nord i Barentshavet er i strid med Grunnloven.

Blir med på søksmål mot

Naturvernforbundet er med som partshjelp når Folkets klimasøksmål nå kommer opp for lagmannsretten. Staten saksøkes for tildeling av oljelisenser i Barentshavet i 2016. Er oljeleting i Arktis i strid med grunnlovens miljøparagraf?

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

– Vi mener vi har gode argumenter i denne saken. Klarer vi å nå frem med disse argumentene, er muligheten der for å vinne frem, sier advokat Emanuel Feinberg. Sammen med advokat Cathrine Hambro og advokatfullmektig Dagny Ås Hovind utgjør han advokatteamet som skal prosedere på

vegne av saksøkerne Greenpeace og Natur og Ungdom, og partshjelpene Naturvernforbundet og Besteforeldrenes Klimaaksjon.

Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etter slekten.

Borgerne har rett til kunnskap om naturmiljøets tilstand og om virkningene av planlagte

og iverksatte inngrep i naturen, slik at de kan ivareta den rett de har etter foregående ledd.

Statsens myndigheter skal iverksette tiltak som gjennomfører disse grunnsetninger.

Slik heter det i Grunnlovens paragraf 112, den såkalte miljøparagrafen. Natur og Ungdom og Greenpeace saksøkte Staten for brudd på denne paragrafen, etter at 23. konsesjonsrunde i 2016 ga tillatelser til oljeutvinning i ti områder i Barentshavet.

Oljeleting i sårbare områder

Disse tillatelsene åpner tidligere uberørte deler av Barentshavet, lenger nord enn man har drevet oljevirksomhet før. Her finnes det både isfritt og isdekket hav, der overgangsområdet kalles iskantsonen. Dette er et sårbart område som er hjem for mange

Foto: Tor Bjarne Christensen

Staten

ulike arter, og en god del av dem er rødlistede arter og ansvarsarter. Over 1000 arter er avhengige av iskanten, og mange andre arter er igjen avhengige av disse.

Iskantsonen har unike forhold for dyreliv og planteliv, og biomangfoldet i området er høyt. Sonen er et viktig område for alt fra isalger til sjøfugl, sel, isbjørn og hval, fordi det er et næringsrikt møtepunkt mellom åpent hav og arktisk havis. Å drive oljeboring i et slikt område vil være i strid med miljøparagrafen i Grunnloven, mener saksøkerne.

Runde to i retten

Runde to i klimasøksmålet er nå i gang i lagmannsretten. I november 2017 var saken oppe til behandling i tingretten. Staten vant

frem, men retten slo fast at §112 er en rettighetsgivende paragraf som dermed er mulig å bryte. De anså imidlertid ikke utslippene i Norge som store nok til å gå over grensen. Det er fordi mesteparten av det fossile brennstoffet som skal utvinnes i Barentshavet vil eksporteres til utlandet, og dermed ikke regnes som en del av Norges klimaregnskap.

– Men klimapåvirkningen er den samme, selv om oljen brennes her eller der. Vi kan ikke utvide oljenæringen stadig lenger nord, til sårbare, unike og viktige naturområder, når vi allerede har funnet langt mer olje enn vi bør utvinne av hensyn til klimaet. Norge har et ansvar for hvilke miljøproblemer vi eksporterer. Det er vi som tjener penger på oljen. Oljeindustrien må få klare rammer for sin virksomhet. I stedet for å pushe oljevirkosomheten lenger nord, i stadig mer sårbare områder, bør vi legge en plan for hvordan vi skal redusere, og på sikt fase ut, hele oljeindustrien. Her ligger nøkkelen til å få kontroll over klimaendringene, sier Silje Ask Lundberg, leder i Naturvernforbundet.

– Alle utslippene er forbrenningsutslipp, og disse er en direkte konsekvens av at vi utvinner oljen. Her mener vi tingrettens konklusjon er ulogisk, sier prosessfullmektig Cathrine Hambro.

Naturvernforbundet deltar

Naturvernforbundet deltar nå som parts-hjelp til klimasøksmålet. Det vil si at man trer inn i rettsaken til støtte for en av partene. Som parts-hjelp kan Naturvernforbundet anvende forsvars- og angrepsmidler og føre bevis i rettsaken, men vi kan ikke tilpliktes eller tilkjennes noe.

– For første gang i norsk historie må staten stå til ansvar for brudd på Grunnlovens paragraf 112. Selv om staten ble frikjent i første runde har vi stor tro på at det er mulig å vinne frem, og vi håper vi nå kan bidra til det, sier Lundberg.

Det var Naturvernforbundet som i sin tid sørget for at miljøorganisasjoner ble anerkjent som en rettslig part i saker som omhandler miljøet. Dette skjedde ved en høyesterettsavgjørelse i 1980, da Naturvernforbundet saksøkte staten i forbindelse med utbyggingen av Alta- og Kautokeino-vassdraget.

Rettsforhandlingene i Borgarting lagmannsrett er berammet fra 5. til 14. november. ■

Naturmangfoldloven ti år

Nylig ble naturmangfoldlovens tiårsjubileum feiret i Klima- og miljødepartementet (KLD).

– Dette er vår viktigste lov for å ta vare på naturmangfoldet. Det er på mange måter en god lov, men ofte er praktiseringen for dårlig. Dermed er intensjonene om å bevare naturen på mange områder ikke innfridd, sa fagleder Arnodd Håpnæs i Naturvernforbundet i sitt innlegg.

Skal vi stanse tapet av natur må ambisjonene høynes. Særlig må de reelle påvirkningene, næringsaktører og næringsdepartementene ta mye større ansvar og vise mye høyere ambisjoner på naturen vegne. Og ikke minst må loven møte internasjonale forpliktelser og nasjonale miljømål, mener Håpnæs.

– Loven skulle gi ekstra beskyttelse av sårbar natur gjennom de kloke grebene «prioriterte arter» og «utvalgte naturtyper». For de få artene og naturtypene som er vedtatt er dette viktig, men også her ser vi at hardt press fra berørte næringer svekker intensjonen. For eksempel er grove, gamle og hule eiker vedtatt som utvalgt naturtype. De er sjeldne og de er levested for opp til 1500 andre arter! Men slike verdifulle habitater er unntatt loven i skog og kan derfor hogges når de står i veien for skogbruket. Samtidig er det åpnet for unntaksregler også andre steder, og begge disse forholdene er eksempler på at næringsaktørene bidrar til å utvanne loven i alt for stor grad, sa Håpnæs.

Hogst gir spor

Flere skoghogster i Kjekstadmarka i Asker har gitt stygge spor i naturen. Nå krever Naturvernforbundet i Asker at fremtidige hogster gjøres som plukkhogst, at de utføres om vinteren, og at skadene som nå er påført blir utbedret. Det er funnet hjulspor som er over en meter dype etter hogstene.

«De aktuelle hogstene skjer i et område som er registrert i Naturbase som et svært viktig friluftslivsområde og er mye brukt som nærturområde og i helger. Skogen er åpen med variert skogbilde, mye sopp og bær, og danner randsonen rundt Blåfjell naturreservat. Disse turområdene blir stadig mer viktig etter som det bygges flere boliger i Heggedal, Spikkestad og Dikemark», skriver Jan Häusler fra Naturvernforbundet i Asker i et innlegg i Asker og Bærums Budstikke.

Naturvernkonto i Cultura Bank

Med en Naturvernkonto i Cultura Bank kan du spare til din egen fremtid på flere måter. Som kunde hos Cultura Bank kan pengene dine være med på å skape ren luft, rent vann, mer rettferdighet og større fellesskap. Cultura Bank gir lån til miljøboliger, miljøorganisasjoner og andre miljøvennlige virksomheter. Samtidig støtter du Naturvernforbundets arbeid for å ta vare på natur og miljø.

Om støttekontoen Naturvernkonto

Cultura Bank gir, i tillegg til den renten du som innskyter får, et årlig bidrag til Naturvernforbundet som tilsvarer 0,8 % av inntektene på kontoen. Les mer om renter og betingelser på www.naturvern.cultura.no.

Slik oppretter du en Naturvernkonto

Gå til nettsiden www.naturvern.cultura.no eller ring Cultura Bank på telefon 22 99 51 99.

Tema: Olje

Det norske samfunnet er som de beste familier: Lenge var det én ting vi ikke snakket om.

Vi boret brønner, pumpet opp olje og gass og skipet det fra oss i store mengder. År etter år gikk pumpene, og så kunne norske statsministre dra på klimatoppmøter og sole seg i glansen av en ambisiøs klimapolitikk. Og det var ingen som snakket om olja, selv om den strømmet ut i verden og endte som CO₂ i atmosfæren. Side 16

Med olje på samvittigheten

Selv om det er funnet mye mer olje og gass enn verden kan utvinne, letes det for fullt etter mer på norsk sokkel. Oljevirksomheten kan påføre Norge et stort ansvar. Vi må være forberedt på å betale store summer for klimaødeleggelser i andre land, mener tidligere oljeanalytiker Thina Saltvedt.

Hvem har skylda når massive utslipp fra norsk olje og gass bidrar til ødeleggende klimaendringer i andre land? Vi som produserer det, eller de som brenner det?

I flere tiår har norske regjeringer holdt olja utenfor klimapolitikken, men nå er dette skillet i ferd med å bryte sammen. ►

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Det norske samfunnet er som de beste familier: Lenge var det én ting vi ikke snakket om.

Vi boret brønner, pumpet opp olje og gass og skipet det fra oss i store mengder. År etter år gikk pumpene, og så kunne norske statsministre dra på klimatoppmøter og sole seg i glansen av en ambisiøs klimapolitikk. Og det var ingen som snakket om olja, selv om den strømmet ut i verden og endte som karbon i atmosfæren.

I flere tiår har myndighetene holdt oljevirksomheten utenfor klimapolitikken, gjerdet dem inn som to dyr i hver sin innhegning, men nå er det skillet i ferd med å bryte sammen. Rapporter fra FNs klimapanel, klimastreiker, klimasøksmål og en stadig voksende miljøbevissthet har slått sprekker i barrieren.

«Norsk olje koker kloden, la olje ligge», ropte klimastreikende ungdommer utenfor Stortinget i slutten av august. Og i september brakte en høy, tynn mann med en merkverdig bart og et gulstripet slips bud om at nye tider er på vei. Han sa det rett ut: Norge må slutte å lete etter olje og gass, og det må settes en slutt dato for oljevirksomheten.

En herre med bart

Hans navn er David Richard Boyd, og han var utsendt fra FN som spesialrapportør for høykommissæren for menneskerettigheter og miljø. Boyd kom til Norge for å gå oss

nærmere etter i sømmene. FN vil undersøke i hvilken grad verdens land sørger for folks rett til et trygt, rent, sunt og bærekraftig miljø. Det var en betenkt Boyd som den 23. september ble intervjuet på NRK Dagsnytt atten.

– Jeg har virkelig støtt på det norske paradokset. Norge ligger i front når det gjelder klima og menneskerettigheter. Likevel har norske klimagassutslipp økt siden 1990, og Norge fortsetter å lete etter mer olje og gass, selv om vi vet at vi ikke kan brenne de reservene som allerede er funnet, sa Boyd.

– Men hvorfor skal vi la olje ligge når andre land ikke gjør det, spurte programleder Sigridd Sollund.

– Norge har fått en stor formue gjennom sin petroleumsindustri, og med stor rikdom følger et stort ansvar. Vi lever i en klimakrise der menneskerettighetene til folk i det globale sør blir krenket. Hvis land som Norge ikke handler raskt, vil de bli krenket i mye større grad i fremtiden. Som FNs klimapanel har sagt, trenger vi kjappe, systematiske og omformende endringer i alle deler av samfunnet, og det gjelder også petroleumsnæringen, sa Boyd.

– Vil du si at Norge bryter menneskerettighetene på dette området, spurte Sollund.

– Før jeg kom hit var jeg på Fiji. Der så jeg klimaendringenes ødeleggende virkninger. De var ikke forårsaket av Fiji, men av utslipp fra rike land. Alle rike land har et felles ansvar for å handle nå for å hindre brudd på menneskerettighetene. Disse bruddene finner nå sted, og Norge bidrar til dem, sa Boyd.

Spesialrapportør David Boyd fra FNs høykommissær for menneskerettigheter, her fra et intervju med Filter Nyheter.

Foto: Tora Lind Berg

I 2016 herjet den tropiske syklonen Winston, den mest intense som er målt på den sørlige halvkule. På Fiji mistet 40 000 husstander hjemmene sine. Flere hundre tusen lever nå i flyktningleire utenfor byene.

Det norske paradokset

Boyd er ikke den eneste som snakker om «det norske paradokset». Det har blitt et eget begrep, som stadig oftere brukes om motsetningen mellom Norges ambisjoner om å hindre en klimakatastrofe, samtidig som vi er en stor produsent av olje og gass. I takt med kunnskapen om behovet for raske klimakutt, har aktiviteten på norsk sokkel økt. Forfatteren Anne Karin Sæther sier det på denne måten:

«Selv når klimakunnskapen vokste og tegnene på menneskeskapte klimaendringer ble stadig flere, klarte vi ikke å stoppe. Tvert imot. Jo mer vi fikk vite om klimaendringer, desto større ble klimagassutslippene fra oljen og gassen vår. Vi har hatt et påfallende hastverk med å hente opp de fossile ressursene. Hvordan kunne vi rettferdiggjøre valgene vi tok?», skriver Sæther i boka «De beste intensjoner» fra 2017.

For å svare på det må vi tilbake til begynnelsen av 1990-tallet, da klimapolitikken lå i støpeskjeen. Svært mye sto på spill, og mye ville vært annerledes om norske myndigheter hadde gjort andre valg. På den tiden handlet det om å sette nasjonale mål for kutt

Foto: Australian Department of Foreign Affairs and Trade

i utslipp av klimagasser. Mens naboland som Sverige og Danmark valgte denne linjen, lette norske myndigheter etter en utvei.

– Reaksjonene var sterke, særlig fra Finansdepartementet. Et nasjonalt utslippsmål ville bety at vi måtte legge begrensninger på oljevirkosomheten, noe som ville føre til store inntektstap. Derfor ønsket de en mekanisme som gjorde det mulig for Norge å kutte utslipp i andre land. Der begynte skillet mellom Norge og andre europeiske land, sier Bård Lahn, klimaforsker ved CICERO

Senter for klimaforskning.

Han forteller at samfunnsøkonomer og politikere jobbet sammen for å finne en løsning. Jens Stoltenberg, som da var statssekretær i Miljøverndepartementet, ble en av arkitektene bak et internasjonalt system med kjøp og salg av klimavoter. Det er ingen tvil om

at også oljebransjen hadde en finger med i spillet.

– Jeg tror ikke på at det var noen konspirasjon. De som utformet norsk klimapolitikk gjorde det med de beste hensikter. Likevel er det naivt å tro at det er tilfeldig at klimapolitikken passer så godt med oljeindustriens interesser, sier Lahn.

Oljenæringen fikk frie tøyler

Ved å betale for utslippskutt i andre land, kunne Norge gi oljenæringen frie tøyler, samtidig som man kunne si at Norge førte en ambisiøs klimapolitikk. Resultatet kan leses av på de årlige utslippstallene. Mens Sverige og Danmark har kuttet sine klimautslipp med cirka en tredel siden 1990, har norske utslipp økt med 3,4 prosent. Utslippene fra produksjonen av olje og gass står nå for mer enn en fjerdedel av de norske klimautslippene.

– Skillet mellom norsk olje- og klimapolitikk er i ferd med å bryte sammen. Da det ble satt et mål for den globale oppvarmingen til mellom 1,5 og 2 grader, ble det klart at vi har et begrenset karbonbudsjett. Det endrer hele saken. Veldig mye av oljen og gassen som

er oppdaget må bli liggende, og det må også gjelde for Norge. Det er den forståelsen som er i ferd med å synke inn, sier Lahn.

Han undrer seg likevel over at myndighetene ikke har laget noen plan for omstilling.

– Det er åpenbart ganske uansvarlig å late som det ikke finnes noen begrensninger for hvor lenge vi kan fortsette med dette ressursuttaket, sier han.

– Symbolpolitikk å slutte

Foreløpig har imidlertid ikke denne forståelsen påvirket Regjeringens politikk, som for tiden preges av økt produksjon, stor leteaktivitet og rekordmange konsesjoner til utvinning av olje og gass. Regjeringen mener at norsk gass som erstatter kull i energiproduksjonen er et viktig bidrag til å redusere utslipp i Europa. «Storbritannia, som dekker 40 prosent av sitt gassforbruk med import fra Norge, har redusert kullbasert kraftproduksjon med mer enn 60 prosent siden 2015», står det i en pressemelding fra Olje- og energidepartementet.

Olje- og energiminister Kjell Børge Freiberg (Frp) mener dessuten at den norske produksjonen er bra for klimaet, fordi vår olje

Foto: CICERO

Klimaforsker Bård Lahn i CICERO Senter for klimaforskning.

Klimastreikende i Chicago ber om handling.

og gass er «renere» enn andre lands.

– I den offentlige debatten tar noen til orde for å begrense olje- og gassaktiviteten, eller til og med sette sluttdato for produksjonen fra norsk sokkel. Kutt i norsk produksjon vil snarere gi økte globale utslipp. De gjennomsnittlige utslippene av klimagasser fra produksjonen på vår sokkel skjer med mye lavere utslipp enn gjennomsnittet i resten av verden, sa Freiberg da han talte på Energirikekonferansen i august 2019.

– De nasjonale konsekvensene av en slik politikk vil bli dramatiske, for å si det mildt – men for klimaet vil det ikke være annet enn symbolpolitikk, sa han.

Oljekutt vil gi klimakutt

Det er flere av Norges ledende samfunnsøkonomer uenige i. I 2018 publiserte ti økonomer en artikkel hvor de viser at kutt i produksjonen av norsk olje vil redusere de globale klimagassutslippene.

– Hvis Norge kutter produksjonen, vil verdens klimautslipp gå ned, sier Knut Einar Rosendahl, professor ved Handelshøyskolen ved Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, en av økonomene bak artikkelen.

– Når man reduserer tilbudet av en vare som olje, vil det føre til en prisøkning i markedet. Når prisen går opp, vil forbruket gå ned. Mest sannsynlig vil det være en merkbar nedgang, sier Rosendahl.

Hvis Norge reduserer oljeproduksjonen, vil andre land øke utvinningen, men ikke like mye. Økonomenes hovedkonklusjon er at kun to tredeler av effekten «spises opp» av økt produksjon i andre land. Det betyr at for hvert tonn olje Norge lar bli liggende, får vi et utslippskutt på ett tonn CO₂. Effektens størrelse er usikker, men studien konkluderer med at «det positive fortegnet er robust». Flere internasjonale studier har funnet omtrent de samme effektene.

– Det er rimelig sikkert at utslippene vil gå ned. Slik jeg ser det, vil dette vil være et av de mest merkbare klimatiltakene Norge kan gjøre, sier Rosendahl.

Foto: Charles Edward Miller, CC, Flickr.com

Klimavern i Lofoten

La oss gjøre et lite tankeeksperiment: I 2018 produserte Norge 195 millioner tonn olje. Hadde vi latt alt dette ligge, kunne vi ifølge studien redusert verdens klimautslipp med 195 millioner tonn CO₂. Det er nesten fire ganger mer enn det norske klimagassutslippet samme år.

Bør Norge stenge ned produksjonen tidligere av hensyn til klimaet?

– Norge bør fortsette produksjon på lønnsomme felt som er i drift, men si nei til nye konsesjoner og slutte å lete etter nye ressurser, særlig i områder der det er langt til etablert infrastruktur, sier Anders Bjartnes, redaktør i magasinet Energi og klima, som Norsk klimastiftelse utgir.

– Vi vet at vi ikke kan hente opp alle de fossile reservene. Det er funnet for mye olje og gass, og vi kan ikke brenne alt. Da kan vi

bestemme oss for å gi noen områder et klimavern, sier Bjartnes, som med det lanserer et nytt begrep i Natur & miljø.

Klimavern vil være et tilleggsargument i verneprosesser. Man verner et område fordi det vil skade klimaet hvis man henter opp de fossile ressursene som ligger der. Bjartnes mener at Lofoten, Vesterålen og Senja, områdene opp mot iskanten og andre sårbare områder i Arktis er gode kandidater til klimavern.

– Et slikt vern kan gi ringvirkninger internasjonalt. Hvis en norsk statsminister går ut og annonserer at vi klimavern Lofoten, vil det vekke stor oppsikt, og vi kan gi stafett-pinnen videre til andre land, som kan gjøre det samme, sier Bjartnes.

Han tror etiske spørsmål om hvorvidt det er rett eller galt å hente opp olje vil bli mer påtrengende fremover, ikke minst fordi ungdommens klimaopprør stiller krav om at ressurser må bli liggende.

– Ved å gi klimavern kan dette kravet møtes på en måte som har reell betydning, uten at lønnsom igangværende oljeproduksjon stenges ned, sier han.

Hvilket ansvar har vi?

Hvilket ansvar har Norge for klimaendringene olje og gassen vår har ført til? Tidligere oljeanalytiker Thina Saltvedt mener at Norge må være forberedt på å betale store summer til finansiering av klimatiltak og klimatilpasning i andre land.

– Det er ikke tvil om at vi har bidratt til utfordringene som andre land møter. Mange små øye og land som rammes hardt av klimaendringene har ikke finansielle ressurser til å takle dem. Vi kan ikke se bort fra at Norge kan bli bedt om å betale. I dag har vi bare fått inntektene, men vi betaler ikke fullt ut kostnadene av det som kommer fra vår oljeproduksjon, sier Saltvedt, som jobber med bærekraftige investeringer i Nordea.

Thina Saltvedt, rådgiver for bærekraftige investeringer i Nordea.

– Hvordan har utviklingen vært i investorers syn på investeringer i olje og gass?

– Der har det skjedd veldig mye. Det danske investeringsfondet har sagt at de vil selge seg ut av de ti store oljeselskapene, inkludert Equinor,

fordi de mener at de ikke er på linje med Parisavtalen. Vårt eget oljefond har også begynt å selge seg ut av olje. Nylig gikk fondet Hitecvision, som er en av de store tunge oljeaktørene, ut og sa at de vil starte et grønt fond. Vi ser nå flere sånne «tipping points», som gir tydelige signaler om endring, sier Saltvedt.

Hun tror Norge står i fare for å tape mange penger om man ikke starter omstillingen snart.

– Vi kommer til et punkt hvor vi vil få en omdreining bort fra olje og gass. Da er det viktig at vi ikke har investert mye i prosjekter som ikke vil bli lønnsomme. Se på kull, for eksempel, der snudde det ganske fort. I løpet av et par år har interessen for investeringer i kull falt. Kapitalforskyvningen kan komme ganske raskt. Om fem år kan politikerne se at vi ikke er i nærheten av å nå Parisavtalen og iverksette tiltak som gir helt andre rammer. Derfor er det viktig at vi starter omstillingen i dag, sier Saltvedt.

«Må tenke på aksjonærene»

Før jeg avslutter arbeidet med denne artikkelen ringer jeg toppsjefen i et stort utenlandsk oljeselskap for å spørre om hvordan bransjen ser på framtiden. Jeg kommer først ikke gjennom på telefonen, men legger igjen en beskjed, og sent en kveld får jeg en telefon. Det er ikke den mest imøtekommende samtalen jeg har hatt.

– Hvorfor skal jeg la meg intervju om dette? Jeg vet ingenting om deg, og jeg vet ikke noe om hvilken kontekst kommentarene mine vil bli satt i, eller om du vil sitere meg riktig. Jeg må også tenke på hvordan aksjonærene våre vil oppfatte saken, sier lederen i selskapet, som har prosjekter over hele verden, også på norsk sokkel, og omsetter petroleum for milliarder av euro hvert år.

Jeg svarer at det er viktig å belyse ulike sider av saken og slippe alle parter til. Toppsjefen blir ikke overbevist, men jeg får lov til å sende en e-post med noen spørsmål.

En god stund tenker jeg over hva jeg skal spørre om. Så formulerer jeg ett spørsmål som oppsummerer det hele:

Hvilken plass vil olje og gass kunne ha i en verden som ifølge klimavitenskapen må redusere utslippene av klimagasser dramatisk i årene som kommer?

Da Natur & miljø gikk i trykken, hadde vi fortsatt ikke fått svar. Men vi har ikke gitt opp. For det finnes et svar på det spørsmålet, gjør det ikke? ■

Slik kan Norge bli fossilfritt

Norge kan bli fossilfritt i løpet av tjue år uten massiv utbygging av fornybar energi i norsk natur. Det viser en ny rapport fra Naturvernforbundet, som peker på at olje- og gassindustrien må legges ned innen 2040.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

– Norge er ikke på rett kurs, men det er ikke for sent å snu. Ved noen modige politiske valg kan vi bli fossilfri innen 2040, sier Hol-

Foto: Jo Straube

– Det er fullt mulig å gjøre Norge fossilfritt, men det krever en aktiv politikk, sier fagsjef Holger Schlaupitz i Naturvernforbundet.

ger Schlaupitz, fagsjef i Naturvernforbundet.

I rapporten *Fossilfritt Norge – Hvordan fase ut fossil energi innen 2040* har Naturvernforbundet analysert hvordan Norges fossile energibruk kan mer enn halveres innen 2030 og fases helt ut innen 2040. Rapporten argumenterer også for at Norges utvinning av fossil energi må trappes ned like mye.

– Krever aktiv politikk

«Norges bidrag til globale klimagassutslipp tilsier at utvinningen av olje og gass må reduseres kraftig, og petroleumssektoren bør være nedstengt innen 2040. Da kan det ikke gis tillatelse til nye utbyggingsplaner på eksisterende eller nye olje- og gassfelt, og det trengs en plan for å stenge ned virksomheten innen 2040», står det å lese i rapporten.

– Rapporten viser at det er fullt mulig å gjøre Norge fossilfritt, men det krever en aktiv politikk innen transport, bygg og petroleum, sier Schlaupitz, som er rapportens hovedforfatter.

Miljøscenariet

Rapporten ser på to ulike veier fram til et fossilfritt Norge i 2040, miljøscenariet og vekstscenariet. Miljøscenariet legger vekt på en målrettet satsing på energieffektivisering i bygg, redusert energibruk i transportsek-

toren og oljeindustrien. Fram mot 2030 vil dette frigjøre nok kraft uten at det er nødvendig å sette i gang nye kraftutbygginger. Fram mot 2040 må innsatsen trappes opp. Både biogass og hydrogen må tas i bruk i større grad, og energieffektiviseringen må forsterkes ytterligere. Hvis norske myndigheter følger denne oppskriften, kan Norge bli fossilfritt i løpet av tjue år.

Vekstscenariet

Velger myndighetene den andre veien, vekstscenariet, vil konsekvensene bli store.

– Uten reduksjon i forbruk og virksomhet, transport og olje, vil det kreves en enorm utbygging av fornybar energi, i størrelsesorden 75 TWh mer enn i miljøscenariet, noe som tilsvarer 8 900 vindturbiner av typen de har bygget på Fosen, eller hele 115 Alta-kraft-

Vi trenger ikke bygge ned naturen med vindkraft, selv om vi kutter ut all fossil energi, viser rapporten Fossilfritt Norge, som Naturvernforbundet står bak. Bildet er fra Lofoten.

verk. Det vil kunne føre til en storstilt nedbygging av norsk natur, sier Schlaupitz.

Mer fossilt enn fornybart

Selv om Norge har mye vannkraft, er vi i dag sterkt avhengige av fossil energi. Ifølge rapporten brenner vi i dag 170 TWh av dette, noe som er betydelig mer enn all norsk vann- og vindkraftproduksjon til sammen. Hele 47 prosent brukes i petroleumsindustrien, mens 35 prosent brukes til innenriks transport på vei og bane, i luft og på sjø. Industrien står for 13 prosent, mens bygg og næringsliv bruker 5 prosent.

Behov for raske kutt

Ifølge FNs klimapanelers 1,5-gradersrapport fra 2018 må verdens utslipp av klimagasser reduseres raskt fra 2020 for å unngå

voldsomme og ødeleggende klimaendringer. Greier vi ikke det, vil det kreves store negative utslipp i fremtiden. Det forutsetter utvikling av teknologi for å ta klimagasser ut av atmosfæren. Dette er teknologiske løsninger som ikke finnes i dag.

– Det er neppe i tråd med føre-var-prinsippet å skyve så store utslippsreduksjoner foran seg, da det er høyst usikkert om de er teknisk og politisk mulige å gjennomføre, står det i rapporten.

Eksporterte utslipp

Rapporten viser til at Norge i flere tiår har eksportert olje og gass som tilsvarer mange ganger Norges forbruk. I 2018 eksporterte Norge nesten 2 166 TWh fossil energi. Det er 13-14 ganger vårt eget forbruk. Klimagasene som slippes ut ved forbrenning av den

eksporterte fossile energien, tilsvarer ti ganger det utslippet som føres på det norske klimaregnskapet. Vårt ansvar for globale klimagassutslipp må ses i lys av dette, står det i rapporten.

Norge kan vise vei

– Full utfasing av fossil energi innen 2040 handler om Norges moralske forpliktelse til å gå foran. Gjennom produksjon av olje og gass har Norge har levert et betydelig bidrag til den globale oppvarmingen. Nå kan vi ta vår del av ansvaret og vise vei for andre land. Med en målrettet satsing på energieffektivisering, redusert energibruk i transportsektoren og avvikling av oljeindustrien kan vi greie det, sier Schalupitz. ■

«Man kan se bort fra mulighetene for at det skulle finnes kull, olje eller svovel på kontinentalsokken langs den norske kyst.»

Norges geologiske undersøkelser, 1958

Olje

Ekofisk var det første oljefunnet i Norge. Feltet er fortsatt i drift.

eventyret

Ingen trodde at Norge kunne bli en storprodusent av olje og gass. Men det er forvaltningen av rikdommene som skiller Norge fra andre oljeland. ▶

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

På femtitallet var det ingen som kunne se for seg det vi vet i dag: at Norge er en av de store aktørene på verdensmarkedet for olje og gass. At vi har et oljefond som overstiger vår fatteevne i størrelse og rikdom. At Nordsjøen skulle være full av oljeinstallasjoner, at Barentshavet skulle åpnes for olje- og gassutvinning og at vi skulle få olje- og energiministre som snakket åpent om å bore «helt til Nordpolen».

Nederlandsk gass

Men hvorfor havnet Norge i denne posisjonen? Hva var det som avgjorde grensene i Nordsjøen, som gjorde at det meste av rikdommen havnet på norske hender, og ikke danske eller britiske? For å forklare det, må vi til Nederland.

I 1959 ble det funnet et stort gassfelt ved Groningen i Nederland. Bergarten som gassen ble funnet i, var også til stede i England. Dermed tenkte geologer at den samme bergarten trolig også fantes under Nordsjøen.

Philips på petro-tur

I 1960 var Philips Petroleum-direktør Paul Endacott på ferie i Europa, og benyttet sjansen til å sondere terrenget. En delegasjon på tre personer fra selskapet tok så turen i 1962, og troppet opp på den norske ambassa-

den i Bonn, uten å få annen informasjon enn en brosjyre om hvordan utlendinger kunne investere i Norge. Delegasjonen hadde også møte med tidligere FN-generalsekretær og utenriksminister Trygve Lie, som da ledet et kontor for utenlandske investeringer. Philips ba da om enerett til å lete etter olje og gass i Nordsjøen, mot å forplikte seg til å foreta seismiske undersøkelser. Men samtidig hadde andre selskaper våknet, og norske myndigheter forsto at det var viktig med avklaringer. Ingen visste hvilke havområdet Norge faktisk hadde råderett over i Nordsjøen.

Havrett og olje

1960-tallet ble dermed tiåret der grensene i Nordsjøen ble trukket. Etter forhandlinger ble Norge enige med Storbritannia og Danmark om at midtlinjeprinsippet skulle gjelde. Dette ga Norge kontroll over 131 000 kvadratkilometer av Nordsjøen, blant annet området som skulle vise seg å huse Norges første oljefelt: Ekofisk.

Ryktene har i alle år gått i Danmark om at området der Ekofisk befinner seg, egentlig skulle ha vært dansk. Sagaen sier at den danske utenriksminister Per Hækkerup hadde vært for sid på whiskyflaska i forhandlingenes avgjørende faser, og således hadde skulet bort store inntekter for den danske stat. Selv fremtredende historikere i Danmark har nevnt dette i sine verker, og selv om his-

torien er motbevist lever den fortsatt godt på folkemunne i Danmark.

Til slutt fant de Ekofisk

Så ble regelverket for konsesjoner vedtatt i 1965, og leteboringen begynte i 1966, med tørre brønner og frustrasjon blant oljeselskapene. I 1969 hadde mange trukket seg ut, og gitt opp muligheten for å finne rikdommer på norsk sokkel. Philips hadde én brønn igjen som de var pålagt å bore gjennom konsesjonskravene. Og fant Ekofisk.

Den tidlige, norske oljehistorien er altså en historie om flaks, men også om dyktig politisk håndverk, og en vilje til tydelig politisk styring av næringsutvikling og ressurstilgang. Klimaproblemet var kjent, men så lenge ingen visste hvor mye utslipp kloden kunne tåle, og få hadde forsket på hvilke konsekvenser klimaendringene kunne få for mennesker og planeten, var det ikke noe som ble tatt med i betraktningen.

Full gass fra 90-tallet

I 1972 ble Statoil opprettet, som et statlig norsk oljeselskap som skulle sikre nasjonale interesser. Den norske staten sørget for å ha kontroll over utvinningstempo og virksomhet på norsk sokkel, og for et høyt skatteinivå for selskapene som utvant oljen. Det var tross alt Norges ressurser de pumpet opp, og da skulle det meste av inntektene tilfalle Norge, mente et stabilt flertall på Stortinget. utvinningstempoet ble holdt lavt, for å sikre at Norge ikke ble for avhengig av den nye ressursen. Andre næringer skulle ikke tape terreng på grunn av oljen, det var viktig at Norge hadde flere bein å stå på.

Men på 1990-tallet ble denne målsettingen fraveket. Sent på 1980-tallet hadde oljeprisen falt markant, og det var ikke lenger samme tro på at det var mulig å finne like store, nye oljefunn. Samtidig ble restriksjonene på utvinningstempoet opphevet. Fra 1970-tallet hadde man et produksjonsmål på 90 millioner tonn oljeekvivalenter, deretter, fra 1998, et investeringstak på 25 milliarder kroner årlig. Allerede i 1993 var imidlertid investeringene på 57 milliarder kroner, og resultatene kom. I 2000 nådde den samlede produksjonen av olje og gass 280 millioner tonn oljeekvivalenter.

Det ble fond

I 1990 ble Statens petroleumsfond opprettet, samtidig som restriksjonene på omfanget av

Foto: Byarkivet i Stavanger

Norsk oljeutvinning har alltid hatt sine kritikere. Her fra den alternative oljemessen i Stavanger i 1976.

Foto: Tor Bjarne Christensen

– Vi vet at det er et paradoks, sa daværende klima- og miljøminister Vidar Helgesen til Associated Press i 2016

oljevirkomheten ble lettet. Ideen var at fondet skulle være en buffer for statsfinansene, og ha samme regulerende funksjon på statsfinansene som man hadde hatt hvis man hadde begrenset utvinningstempoet: sikre at Norge ikke ble for ensidig avhengig av olje. Fondet fikk sine første innskudd i 1997, og har siden vokst til svimlende høyder. Fondet sikrer også at oljeinntektene brukes til felles beste, og ikke havner på noen få, rike oljeaktørers hender, slik som har skjedd i de fleste andre land med en stor oljesektor.

Dette skjedde samtidig som klimaendringene ble et stort, politisk tema over hele verden. Rio-toppmøtet i 1992, samt oppret-

telsen av FNs klimakonvensjon med sitt første møte i 1995, og vedtaket av Kyoto-avtalen i 1997, viste at klimaendringene for første gang ble tatt seriøst på globalt nivå. Samtidig skrudde Norge oljeutvinningen i været, truet med veto i FN mot Kyoto-avtalen hvis den ikke inneholdt mekanismer som gjorde at Norge kunne fortsette sitt oljeløp, og jobbet hardt for et system der klimatiltak skulle gjøres ved å redusere etterspørselen etter fossil energi, ikke ved å strupe tilbudet. Da var klimautfordringene allerede godt kjent og dokumentert. Den norske posisjonen, med å være en storprodusent av fossil energi samtidig som vi holdt klimafanen høyt i FN,

har av mange utenlandske observatører blitt beskrevet som et paradoks.

Det norske paradoks

Den norske posisjonen, om at reduksjon i utslipp av klimagasser må skje på etterspørselssiden ved å redusere behovet for fossil energi, gjenspeiler seg blant annet i den norske el-bilpolitikken, i satsning på energieffektivisering og fornybar energi. Samtidig har vi tatt flere internasjonale initiativer for å begrense skadene av klimagassutslipp, der satsningen på bevaring av regnskog er det mest profilerte. «Vi vet at det er et paradoks», sa tidligere klima- og miljøminister Vidar Helgesen til Associated Press i 2016. Men ville det ikke ha hjulpet mer mot klimaendringene om vi faktisk hadde begrenset vår utvinning? Dette er en av de store, politiske debattene når vi nærmer oss 2020-tallet, og selv tradisjonelt ekspansive oljepartier som Arbeiderpartiet og Høyre har begynt å diskutere om det igjen skal settes grenser for norsk oljevirkomhet. Flere mindre partier, samt miljøbevegelsen, tar til orde for å lage en plan for utfasingen av norsk olje- og gassvirkomhet, samt stanse all leting etter nye olje- og gassressurser.

I 2018 slapp Norge ut 52,9 millioner tonn CO₂-ekvivalenter med klimagasser. Av disse kom 13,4 millioner tonn fra olje- og gassproduksjon. Samme år produserte vi over 540 millioner fat med olje, og mer enn 120 milliarder standardkubikkmeter med gass, som når de blir forbrent bidrar med over 510 millioner tonn CO₂ til atmosfæren. Med den økende klimabevisstheten i hele verden som bakteppe, må det være lov å spørre seg: Hvor lenge får vi lov til å holde på slik? ■

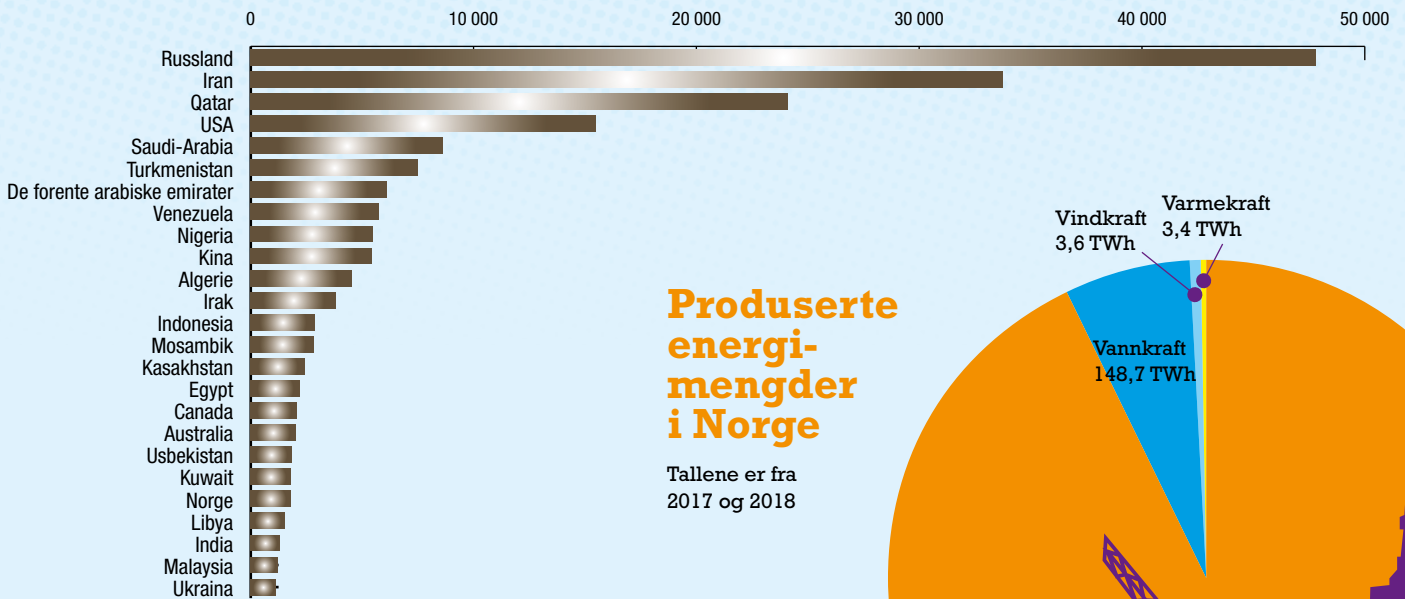
Kilder:

Geo365: <https://www.geo365.no/oljehistorie/ekofisk-kunne-vaert-dansk/>
Store Norske leksikon: https://snl.no/Norsk_oljehistorie
Aftenposten: <https://www.aftenposten.no/norge/i/MrOm/Ville-gi-opp--sa-fant-de-oljen>
Regjeringen: <https://www.regjeringen.no/no/tema/energi/olje-og-gass/norsk-oljehistorie-pa-5-minutter/id440538/>
ABC Australia: <https://www.abc.net.au/news/2016-09-27/norwegian-paradox-fighting-climate-change-selling-fuels/7876368>
Associated Press: <https://www.scmp.com/news/world/europe/article/1998092/norwegian-paradox-it-reaps-huge-oil-income-eliminating-petrol-cars>

Norge er verdens nest største eksportør av gass og verdens tolvte største eksportør av olje. Vi er på 21. plass i størrelse på gassreservene og 19 plass i oljereserver.

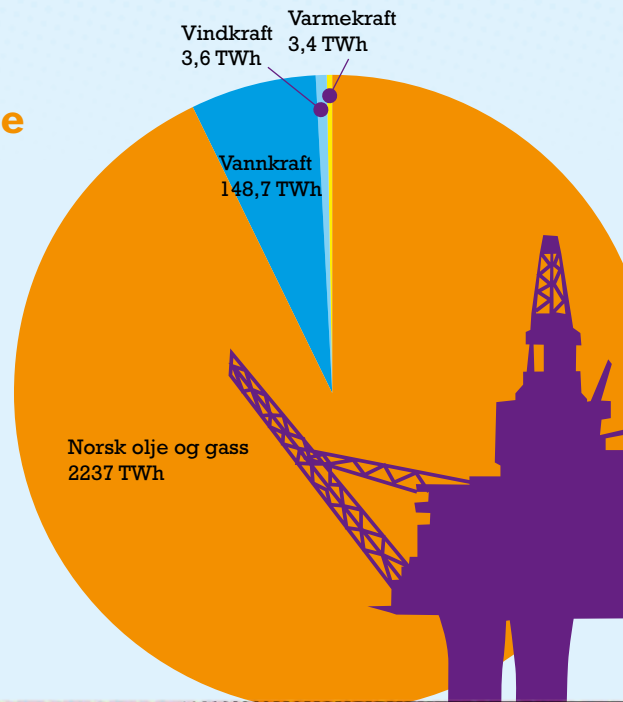
De 25 største gassreservene i verden

Milliarder kubikkmeter.

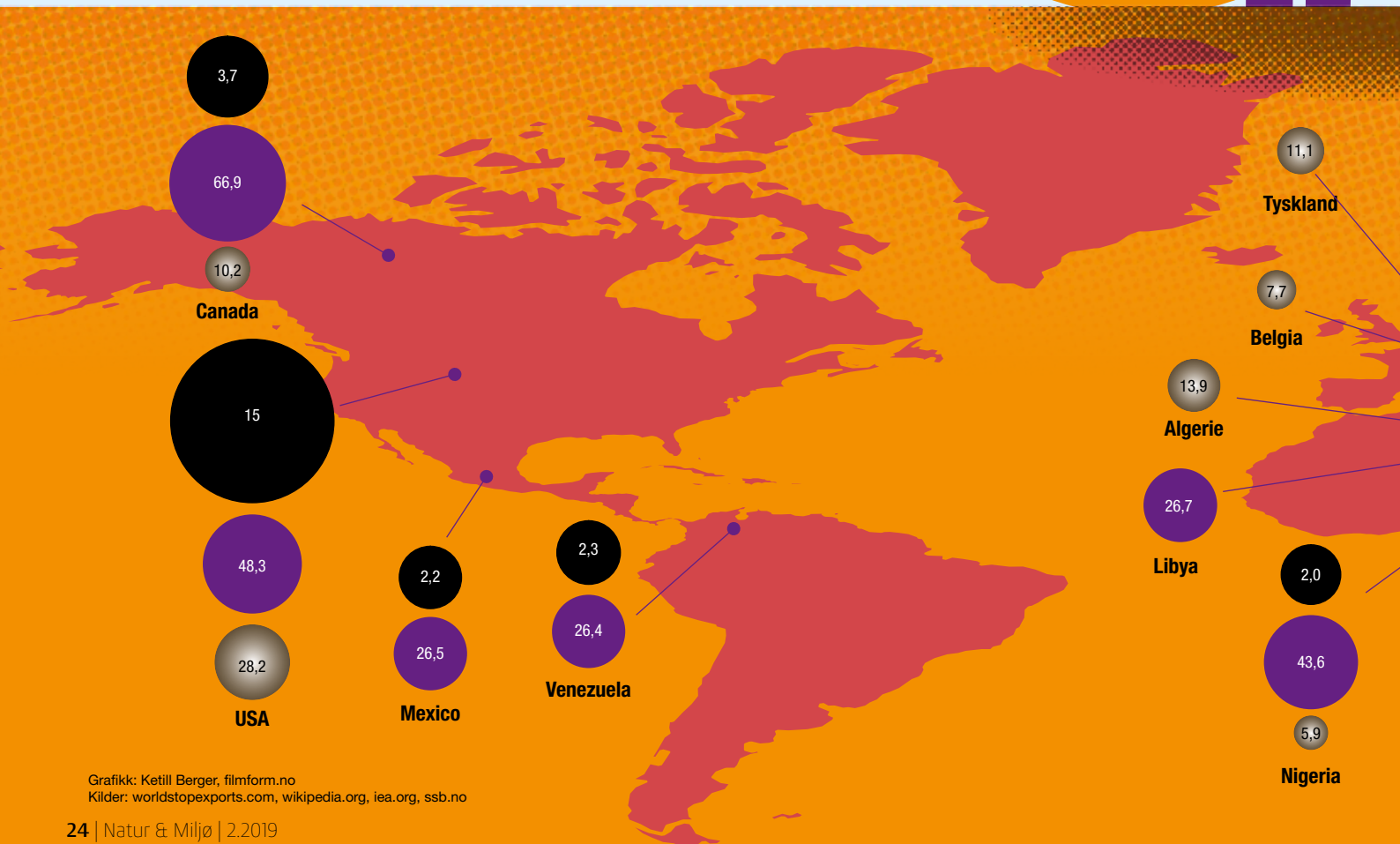
Produserte energimengder i Norge

Tallene er fra 2017 og 2018

Verdens 15 største oljeprodusenter og eksportører av olje og gass

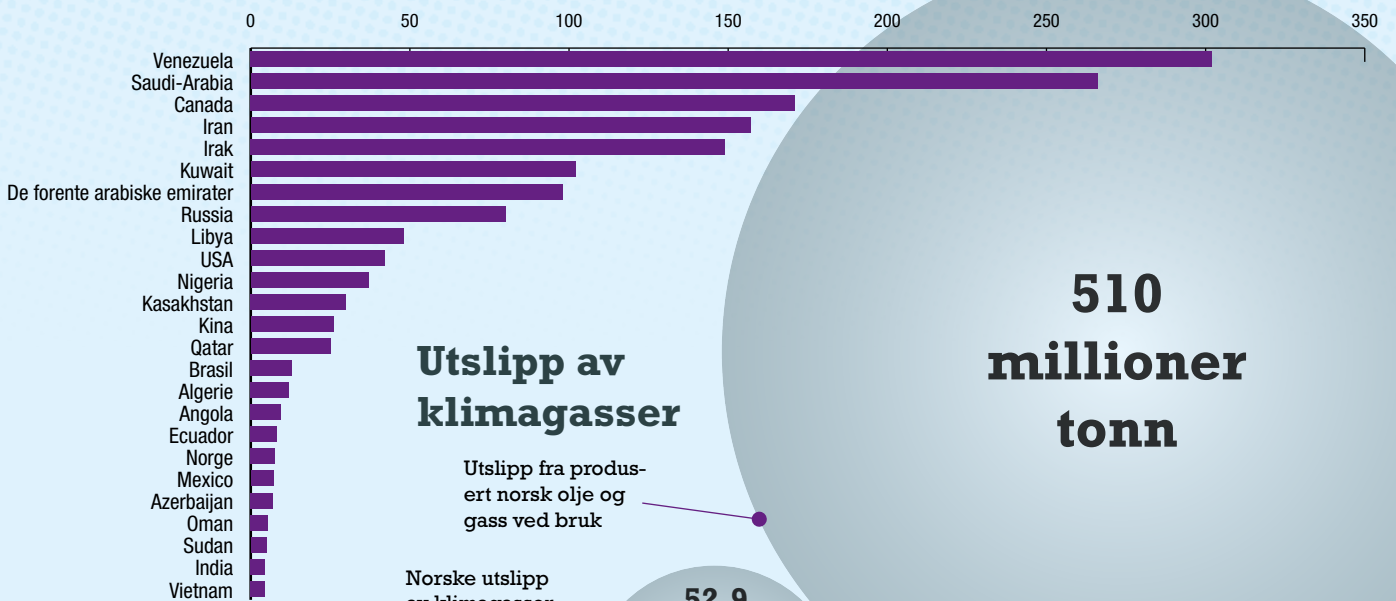
- Oljeproduksjon i 2019 (millioner fat om dagen)
- Oljeeksport i 2018 (milliarder dollar)
- Gasseksport i 2018 (milliarder dollar)

Grafikk: Ketill Berger, filmform.no
Kilder: worldstopexports.com, wikipedia.org, iea.org, ssb.no

De 25 største oljereservene i verden

Milliarder fat.

Utslipp av klimagasser

Utslipp fra produsert norsk olje og gass ved bruk

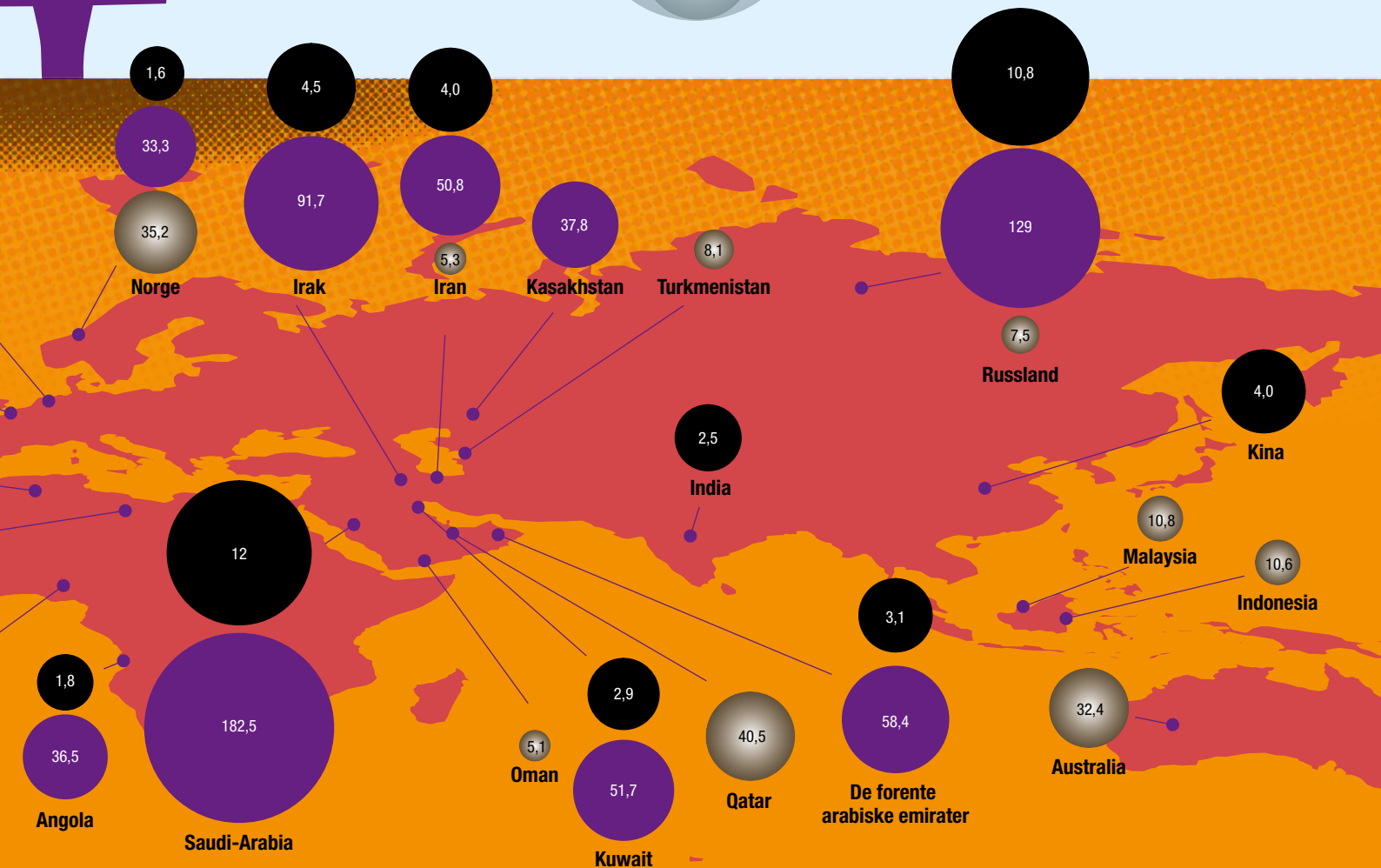
Norske utslipp av klimagasser (2018) ...

... hvorav olje- og gassproduksjon

52,9 millioner tonn

13,4 millioner tonn

510 millioner tonn

Ungdom i Nigeria tar opp kampen:

Har fått nok av oljesøl og klimaendringer

I Nigeria har det oppstått en ungdomsbevegelse som kjemper mot fattigdom, oljeforurensning og global oppvarming. Ungdommene får støtte av Naturvernforbundet og Operasjon Dagsverk.

Tekst: HELGA LERKELUND
redaksjonen@naturvernforbundet.no

I november 2018 ble ungdomsorganisasjonen Young Friends of the Earth Nigeria (Young FoE) etablert. På under ett år har organisasjonen fått over 200 medlemmer og etablert 25 lokallag i Nigerdeltaet.

Utslipp ødela levegrunnet

Samuel Lezor (19) fra Bodo i Nigerdeltaet var bare åtte år gammel da han opplevde at livet hans ble snudd på hodet. I 2008 og 2009 førte to store utslipp fra Shell sine oljerørledninger til at mangroveskogen, matjorden, drikkevannet, og elvene ble forurenset. Fisken forsvant og mer enn 15 000 fiskere mistet levebrødet sitt over natten. Siden den gang har innbyggerne i lokalsamfunnet kjempet for at Shell skal ta ansvar for oljeutslippene, betale kompensasjon til de berørte og rydde opp oljeforurensningen.

Etter at Samuel ble medlem i Young FoE har han etablert et eget lokallag i Bodo. Lokallaget jobber for å forhindre nye oljeutslipp og overvåker opprydningen som Shell har lovet skal skje. Sammen med de andre medlemmene underviser han også andre ungdommer på hjemmeplassen om hvilke rettigheter de har, hvordan de kan organisere seg eller starte en miljøvennlig bedrift.

Dyktige oljevoktere

Takket være Operasjon Dagsverk-innsamlingen har over 100 ungdommer fått opplæring i hvordan de kan overvåke og rapportere på

Fakta om OD-prosjektet:

- Natur og Ungdom og Naturvernforbundet ble tildelt Operasjon Dagsverk i 2017 med prosjektet «Fra utvinning til utdanning». Det skal gi ungdommer som vokser opp med fattigdom og oljeforurensning kunnskap om og muligheter til en bedre framtid.
- Det er Naturvernforbundet sin samarbeidspartner og søsterorganisasjon Environmental Rights Action (ERA)/Friends of the Earth Nigeria som har ansvar for gjennomføringen av prosjektet i Nigeria.

oljeutslipp og forurensning. Nå har ungdommene blitt dyktige oljevoktere som stadig rapporterer om alvorlige hendelser. Den 22. juni 2019 eksploderte en av oljerørledningene til Shell i Kom-Kom i Oyiabo i Rivers State. Sammen med ERA reiste Young FoE-medlemmer til Kom-Kom for å snakke med øyevitner og gjennomføre en uavhengig rapport av hendelsen. Etter besøket kunne de fortelle at oljelekkasjen fra rørledningen hadde forurenset sumpområdene, veiene og drikkevannet. Over 45 mennesker mistet livet da oljen tok fyr dagen etter eksplosjonen. Jennifer Ugorji, nasjonal talsperson i Young FoE, og de andre medlemmene organiserte en pressekonferanse hvor de krevde at familiene som hadde mistet sine pårø-

rende skulle kompenseres og at området måtte ryddes opp. De ba også nasjonale myndigheter om å etterforske hendelsen for å finne årsaken. Tre uker etter hendelsen varslat Young FoE om at ingenting hadde blitt gjort av myndighetene og at flere forbrente lik fortsatt lå igjen i sumpområdet.

Krever kompensasjon

Den 26. juli 2019 oppdaget Young FoE-medlemmer fra Ikarama i Bayelsa State et oljeutslipp fra en av Shell sine rørledninger. De kontaktet umiddelbart de ansvarlige hos myndighetene og Shell. Da oljeselskapet og myndighetene besøkte oljeutslippet, hevdet de at trærne og avlingen til bøndene i området ikke hadde blitt berørt og at det dermed ikke var noen grunn til å betale kompensasjon til landeierne og bøndene. Young FoE i Ikarama rådet resten av lokalsamfunnet til ikke å skrive under på protokollen fra befaringen før oljeselskapene sa seg villige til å betale kompensasjon, noe de så motvillig gjorde.

Miljøundervisning til 3000 ungdommer

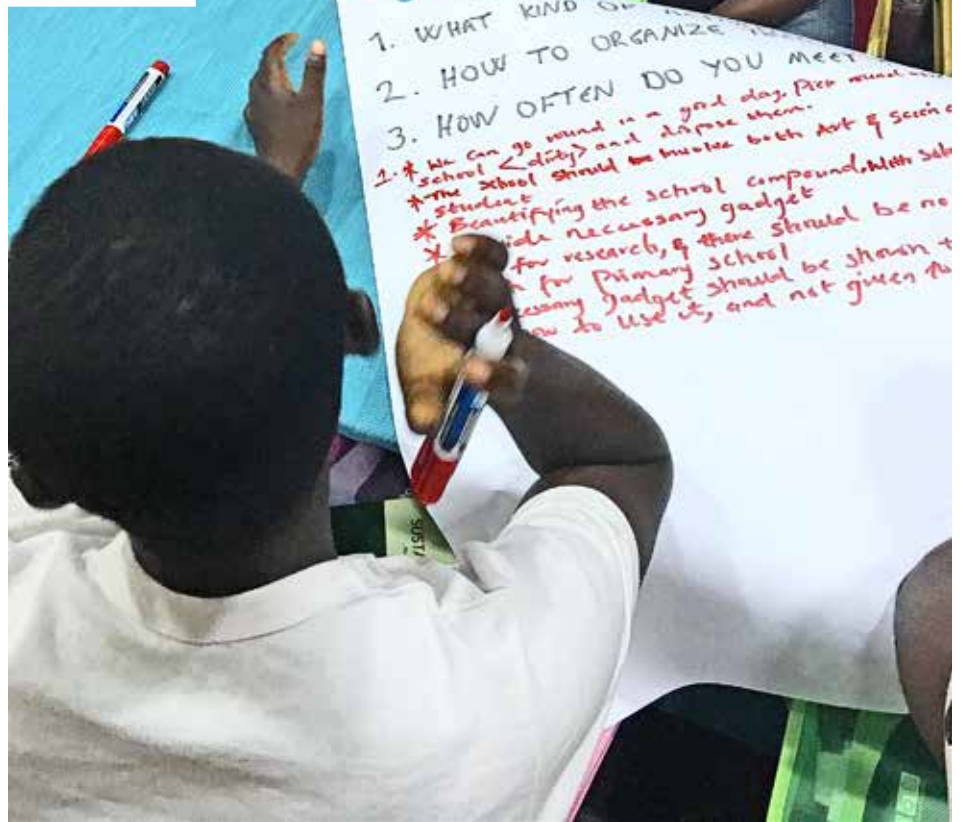
I tillegg til etableringen av en egen ungdomsorganisasjon jobber Naturvernforbundet sin samarbeidspartner ERA med miljøundervisning i grunnskolen. Til nå har mer enn 3000 elever blitt med i energiklubber på skolene og lært om de ulike miljøutfordringene i Nigeria og hvordan de kan bidra til å løse dem.

Business for arbeidsløse ungdommer

15 år gamle Favour T. Ogunkoror drømmer om å starte sin egen bedrift ved å selge miljøvennlige ovner til matlaging. Gjennom OD prosjektet har Favour lært å lage sin egen businessplan. Hun har også lært hvordan hun kan produsere miljøvennlige ovner, som er røykfrie og bruker mindre ved enn det åpne bålet.

Peace Nyone, Jennifer Ugorji, Beatrice Akpo og Samuel Lezor er blant de aktive ungdommene i Young FoE Nigeria.

Ungdommer fra Young FoE Nigeria diskuterer hvordan de skal organisere arbeidet.

– Jeg håper å kunne være med å promotere fornybare løsninger slik at vi bedre kan kontrollere de negative miljøkonsekvensene. Jeg tror også det vil ha mange fordeler for oss, spesielt for helsa vår, forteller Favour.

Sollamper

I tillegg til bygging av miljøvennlige ovner har flere av ungdommene fått opplæring i salg av sollamper med mulighet til å lade mobiltelefonen sin. Allerede i dag har 27 ungdommer kommet i gang med salg av sollampene i sitt nærmiljø. Sollampene er et viktig tiltak for å bedre levestandarden for fattige familier i Nigeria. I dag bruker mange familier parafin til lys innendørs, men denne løsningen er både dyr, helseskadelig, miljøskadelig og brannfarlig. Derfor er sollampene et godt alternativ som mange familier ønsker velkommen. ■

 Fred. Olsen & Co.

Norsk oljepolitikk møter kritikk i utlandet

Utenlandske aviskommentatorer er kritiske til den norske oljeretorikken etter åpningen av gigantfeltet Johan Sverdrup.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

«Det 100-milliarders oljefeltet kaster lys over Norges dobbeltmoral når det gjelder klima». Nei, det er ikke ordene til en miljøverner, men til finansredaktør Frank Stocker i den tyske storavisen Die Welt.

Det Equinor ikke nevner

Stocker kritiserer blant annet retorikken om at utslippene fra produksjonen av oljen er lavere enn annen oljeproduksjon i verden, og viser til at produksjonsutslippene er en liten del, sammenlignet med utslippene ved bruken av oljen.

– Naturligvis produserer den norske oljen den samme mengden CO₂ som annen olje når den brennes, og mange ganger mer enn

Utenlandske medier er ikke imponert over norsk oljepolitikk.

det oljeproduksjonen genererer. Men det nevner ikke Equinor med et ord, skriver Stocker.

Utilstrekkelig

Financial Times-redaktør John Gapper er like kritisk.

– Equinor bruker landstrøm til Johan Sverdrup-feltet utenfor kysten av Norge, og estimerer at det vil spare miljøet for 25 millioner tonn CO₂-utslipp. Det er en utilstrekkelig måte å regne på. Shell anslår at 85 prosent av selskapets egne utslipp kommer fra forbrukerne som bruker fossile brensler, og ikke produksjonen. Du kan være verdens mest operasjonelt ansvarlige oljeselskap, men produktet ditt vil fortsatt tilføre skade, skriver Gapper ifølge Nettavisen.

Problematisk timing

Også det amerikanske magasinet Fortune og det internasjonale nyhetsbyrået Bloomberg har svært kritiske bemerkninger til økningen i Norges oljeproduksjon.

«Timing på Norges største oljeprosjekt på flere tiår er problematisk. Equinor startet produksjonen på sitt gigantiske Johan Sverdrup-felt, på et tidspunkt da presset mot oljeindustrien og myndighetene for å handle mot klimakrisa aldri har vært større», skriver Bloomberg-journalist Mikael Holter. ■

FRAMTIDENS GULL ER GRØNT

NORGES BONDELAG

#norgetrengerbonden

 Norges Bondelag norgesbondelag

For havets skyld

I over 40 år har vi vernet og forberedt oss for potensielle miljøødeleggende oljeutslipp.

Møtte trollet på norsk sokkel

Det er enorme mengder gass der, nok til å fortsette produksjonen lenge etter at alle klimautslipp må være kuttet. Silje Ask Lundberg dro til Nordsjøen for å måle krefter med det største trollet på norsk sokkel.

Tekst og foto: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Prolog

Carry me home

Et helikopter durer i tusen meters høyde rett utover i Nordsjøen. «If she had wings, she would fly», synger James Blunt over radioen i hørselsvernet som alle må bruke. Og flydd ville hun sikkert også ha gjort, Naturvernforbundets leder Silje Ask Lundberg, hvis hun hadde kunnet. Men hun flyr likevel, der hun farer over holmer og skjær i en Sikorsky S-92 sammen med et knippe oljearbeidere i 240 kilometer i timen. Natur & miljø er også med. Sammen har vi sjekket inn på Flesland utenfor Bergen, kledd oss i overlevelsesdrakter og fulgt rekken av gulklede på vei ut til helikopteret.

Ask Lundberg kommer med et budskap som provoserer mange her. Hun mener at oljeselskapene må slutte å lete etter mer olje og gass og ➤

David mot Goliat. Naturvernforbundets leder Silje Ask Lundberg i møte med ledelsen på Troll A-plattformen. Hun mener at Equinor må stanse produksjonen av gass her lenge før planlagt stopp i 2063.

Utsikt fra bunnen av havet. I store rør inne i plattformfjøttene flyter gass til en verdi av 70 milliarder kroner i året fra Troll A.

forberede seg på en fremtid helt fri for fossile brensler. Hun mener at Regjeringen fører en uansvarlig petroleumspolitik og etterlyser en plan for avvikling av hele industrien. Hva i all verden gjør hun her, på vei til Troll A-plattformen, hvor folk lever av å hente opp store mengder gass?

– Jeg drar til Troll for å snakke med Equinor og oljearbeiderne om fremtiden til norsk petroleumsvirksomhet, sier Ask Lundberg.

– Jeg tror det er viktig at vi snakker sammen, selv om vi er uenige.

Industrianlegg på åpent hav

En konstruksjon av kraner, tårn, rør og moduler reiser seg et hundretalls meter over den blanke havflaten. Noen kilometer mot nordvest kan vi se fire-fem andre plattformer. De stikker rett opp av sjøen og kan minne om ruinene av gamle slott, eller kirker med tårn og spir. Hadde det ikke vært for plattformene, ville det bare vært åpent hav, en veldig urørt havslette, bare brutt av vinden, bølgene og sjøfuglene som stuper etter mat.

Vi lander på helikopterdekket og tar oss inn i plattformen. Hele anlegget svaier svakt, men ikke som i en båt. Det er en lett gyngende bevegelse, som om vi var i ei trehytte oppe i et kraftig tre, forsiktig kregende i vinden. Troll A er det høyeste byggverket som noensinne er flyttet av mennesker, hele 472 meter høy. Det du ser, er bare toppen av isfjellet. Industrianlegget hviler på fire kraftige ben, som går 369 meter rett ned i havet, helt til sjøbunnen. Der hviler hele den 687 000 tonn tunge konstruksjonen over et veldig reservoar av gass.

Og det er ned dit vi er på vei. Vi skal rett og slett til bunns.

Kapittel 1

Ned til havets bunn

– Pass på! Det kommer et rykk når heisen starter, sier Line Hoff Nilsen.

Og ganske riktig. Heisen rister i gang, og vi

er på vei nedover i den ene plattformfoten, eller skaftet, som alle kaller det her.

- Jeg skvetter like mye hver gang, utbryter Hoff Nilsen, som er plattformsjef på Troll A.

Heisen er et trangt lite rom, hvor naturvernere og oljefolk må presse seg sammen for at alle skal få plass. Dette er ikke stedet for folk med heiskrekk eller klaustrofobi. Heisen durer og går nedover i dypet, etasje for etasje. Det tar nesten ti minutter før vi er nede.

Heisen stanser like brått som den startet, og vi går ut i et stort rundt rom. Vi kan se opp i en veldig åpning, der en rekke store rør løper oppover mot overflaten og plattformen langt der oppe. Noen av rørene frakter gassen inn, andre pumper den ut, som vener og arterier i en kolossal kropp. Troll A har 40 brønner hvor gassen hentes opp fra et reservoar som befinner seg 1400 meter under havbunnen. Gassen går opp til utskilling av vann og gass på anlegget før kraftige kompressorer sender den inn til gassterminalen på Kollsnes. Der blir den ferdig behandlet og eksportert til

kontinentet gjennom rørledninger.

- Kjenn på rørene, de er varme. Det er på grunn av det store trykket som kompressorene lager når gassen dyttes inn til land, sier Hoff Nilsen.

Plattformsjef Line Hoff Nilsen i Equinor viser røret som ligger klart til å ta imot gassen fra det nye gassfeltet som skal åpnes i 2021.

Katie Melua nådde bunnen

Akkurat her, mellom den evige strømmen av gass, har den georgisk-britiske artisten Katie Melua holdt konsert. Statoil, som selskapet da het, fikk henne til å stille opp i forbindelse med tiårsjubileet til Troll i oktober 2006. Den vesle heisen gikk i skytteltrafikk for å frakte alt utstyret ned hit til havets bunn. Konserten ble direkte sendt på NRK, som kunne vise bilder av Melua som fremførte hitlåten *My Aphrodisiac*, akkompagnert av plattformsjef Jan Hauge på piano. Det hele kostet Statoil mange millioner kroner.

- Det ville aldri skjedd i dag. Vi kunne ikke forsvart en slik pengebruk, sier Hoff Nilsen.

- Det er helt utrolig at hun stilte opp, repliserer Ask Lundberg.

Rørene og veggene er fulle av ting folk har skrevet. Her er det navnetrekk, hilsener og kjærlighetserklæringer helt tilbake til åpningen

Store mengder vann blir skilt ut og sluppet på sjøen under produksjonen av gass på Troll A-plattformen.

Elektrikerlærling Ingelin Elgen (20) fra Haukeli ser for seg en lang fremtid på norsk sokkel. – Det mye snakk om hvor lenge vi skal holde på å utvinne olje og gass, men jeg ser for meg at det vil vare en stund, sier hun.

av anlegget i 1995. «Heia brann», melder Olav Kvamme. Ask Lundberg skriver ikke navnet sitt.

– Jeg kan ikke signere et gassrør. All gassen herfra vil bare gjøre det vanskeligere for oss å løse klimakrisen, sier hun.

Pengemaskin

Troll A produserer 36 milliarder kubikkmeter gass (Sm^3) hvert år. Det er en av suksesshistoriene på norsk sokkel, en pengemaskin som leverer gass for mer enn 70 milliarder kroner i året. 90 prosent av inntektene går til den norske stat. Bare i løpet av de timene vi er på plattformen, vil Troll A eksportere for femti millioner kroner, får vi vite.

I tillegg kommer oljeproduksjonen fra Troll B- og C-plattformene. Svært mye av oljen er hentet opp. Likevel er Troll Norges største oljeproducent. Takket være avansert boreteknologi har man greid å hente opp langt mer olje enn man først trodde var mulig.

– Vi borer horisontale brønnbaner, med presisjon ned til noen få centimeter. Det har gjort det mulig å hente opp oljen som ligger i tynne oljesoner under et lag med gass. Vi har boret 1,7 millioner meter for å få til dette, forteller Gunnar Egge fra Equinors ledelse i Bergens-området.

I tiden som kommer er det imidlertid gassen som gjelder. Troll er et av verdens største gassfelt. Det er mer gjenværende gass her enn i alle de andre gassfeltene på norsk sokkel til sammen, hele 1500 milliarder kubikkmeter. Og utbyggingen er ikke ferdig. I 2021 går Troll inn i sin tredje fase, da

utvinningen av gass fra Troll Vest-feltet begynner. Planen er å produsere gass fram til 2063.

Milliarder av tonn med CO₂

Troll får strøm fra land, noe som betyr at produksjonen gir svært lave klimagassutslipp. Men regnskapet har flere sider. All gassen og olja fra Troll har også tilført atmosfæren enorme mengder CO₂, noe som gjør Troll til en stor bidragsyter til utslippene som har ført verden ut i en klimakrise. Hvis det som er igjen av reserver også forbrennes, vil det slippes ut ytterligere 3,5 milliarder CO₂. Det er nesten 70 ganger mer enn Norges samlede utslipp av klimagasser i 2018.

Nå er det er ikke sikkert at alt de utvinnet skal brennes i fremtiden. Equinor ser nå på mulighetene for å produsere hydrogen av gassen fra Troll.

– Vi tenker å produsere hydrogen, fange CO₂-en og sende den tilbake i reservoarene under sjøbunnen. Verden trenger en utslippsfri energibærer i fremtiden, og hydrogen er en svært god løsning. Det er dette vi har tro på. Men vi må finne mer gass for å få opp volumet, derfor må vi lete mer, sier Egge.

Kapittel 2

«Vi skammer oss ikke»

Mens livet går sin gang ute på Troll, raser klimadebatten inne på land. Miljøorganisasjoner og

miljøpartier vil stanse letingen etter mer petroleum, la mye av ressursene ligge og sette en slutt-dato for utvinningen. Det siste året har titusenvis av barn og unge i Norge deltatt i klimastreiker, og i slutten av august var rundt 40 000 med på Klimabrølet i norske byer.

Hvordan opplever oljearbeidere det når folk på land går i tog for å legge ned arbeidsplassen deres? I september slo mange av dem tilbake ved å oppdatere profilbildet sitt på Facebook med «Stolt oljearbeider». De opplevde det slik at samfunnet påførte dem oljeskam.

På Troll A snakkes det mye om denne saken, og mange er frustrerte. Inne i salongen får vi en prat med noen ansatte.

– Det er en fryktelig ensporet debatt, hvor alt blir veldig svart-hvitt. Men jeg tar det med en klype salt. Når det kommer til stykket, er det ikke bare å legge ned denne industrien, sier Gro Rossebø, som har jobbet i oljebransjen siden 1984. Gjennom årenes løp har hun vært på flere plattformformer enn hun kan tallfeste, 10-15 stykker anslår hun.

– Det snakkes mye om oljeskam om dagen. Hva synes du om det?

– Jeg blir kvalm bare av å høre ordet! Vi som jobber her ute føler ingen skam, sier Rossebø.

– Føler meg ikke berørt

Ingelin Elgen (20) fra Haukeli i Telemark er elektrikerlærling på Troll A. Hun har vært på plattformen i halvannet år og er i begynnelsen av sin karriere. Når hun har fått fagbrevet sitt, vil hun gjerne fortsette å jobbe offshore, slik mange fra hennes hjemsted gjør. På Troll A trives hun veldig godt.

– Det er mye snakk om hvor lenge vi skal holde på å utvinne olje og gass, men jeg ser for meg at det vil vare en stund. Det er i alle fall ikke satt noe tidspunkt for å avslutte, sier Elgen.

– Blir du berørt av oljedebatten?

– Nei, jeg føler meg ikke berørt. Hjemme er det mange som jobber offshore. Der er det ikke så mye snakk om dette, men man tenker jo på det, alt man leser og det politikerne sier. Jeg synes det er vanskelig å sette seg inn i alt sammen, sier Elgen.

Equinor vil lede

Det er ingenting som tyder på at jobbene til Elgen, Rossebø og de andre som jobber her ute er truet med det første. Med den store utvidelsen av gassproduksjonen, tyder alt på at det er en stund til lyset blir slukket på Troll A.

Jannik Lindbæk fra Equinor er også med på turen. Han har ansvar for politikk og samfunns-

FAKTA: Trollfeltet

Olje- og gassfelt i Nordsjøen, cirka 80 kilometer nordvest for Bergen.

- Det mest verdifulle feltet på norsk sokkel
- Et av verdens største gassfelt
- Gjenværende gass: 1500 milliarder kubikkmeter
- Gjenværende olje: 50 millioner kubikkmeter
- Åpnet i 1996
- Tre plattformer: Troll A (gass), Troll B (olje) og Troll C (olje)
- Åpner nytt gassfelt i 2021
- Planlagt produksjon fram til 2063

Foto: Swinston101CC

kontakt i Norge. Han forteller at Equinor har planer om å fortsette produksjonen av olje og gass på dagens nivå frem mot 2030. De ser også grunnlag for betydelig verdiskapning på sokkelen etter 2030.

– Vi må redusere bruken av fossile brensel. Samtidig er det vanskelig å forestille seg at verden blir helt uavhengig av olje og gass, selv i 2050. Selv om etterspørselen skulle falle, kan ikke dagens felt møte behovet fordi produksjonen er fallende. Derfor må vi lete etter nye forekomster, sier Lindbæk.

– Klimavitenskapen sier at vi må la mesteparten av de fossile ressursene ligge. Hvordan kan det være forsvarlig å lete etter mer?

– Mye vil bli liggende av kommersielle grunner og økende kostnad ved å slippe ut CO₂. Det vil ramme kull hardest, og det er bra. Verden vil trenge olje og gass i overskuelig fremtid, og da er det viktig at den produseres med lavest mulig utslipp. Produksjonen fra norsk sokkel ligger godt an sammenlignet med de fleste andre ➤

Fra kontrollrommet har de full oversikt over det som skjer på plattformen. Da vi var på besøk, lå produksjonen på 104 millioner kubikkmeter gass i døgnet.

produserende land. Norsk gass erstatter kull og bidrar med store utslippskutt i Europas kraftproduksjon, sier Lindbæk.

Han forteller at inntektene fra olje og gass også gir grunnlag for omstilling til fornybar energi.

– I løpet av året har vi tatt nye store skritt innen havvind. Samtidig jobber vi med utvikling av fangst og lagring av CO₂, og ser på mulighetene for å bruke det i produksjon av hydrogen, slik at det blir en ren energibærer, sier Lindbæk og legger til:

– Vi har kompetanse, teknologi og erfaring, og vil være en ledende drivkraft i omstillingen av energisystemet.

Kapittel 3

En miljøverner i Nordsjøen

Silje Ask Lundberg er den første lederen i Naturvernforbundets mer enn hundre år lange historie som besøker en plattform offshore. Nå sitter hun og fordøyer inntrykkene etter en lang dag på Troll A. Ser hun annerledes på saken nå som hun har sett produksjonen på nært hold?

– Troll A viser den skaperkraften som finnes i mennesket. Hvis man vil nok, er det ikke grenser for hva man kan få til. Jeg har latt meg imponere av kompetansen til de som jobber her, men det er på tide at de får bruke den til noe annet, sier Ask Lundberg.

– Norsk gass er ingen klimaløsning. Klimakrisen er så alvorlig at vi må la kull, olje og gass ligge. Fornybar energi utvikles i raskt tempo og kan nå erstatte kull over hele verden. Vi trenger ikke å gå omveien om gass. Det vil bare gi unødvendige klimagassutslipp og bidra til å forlenge fossilalderen, sier Ask Lundberg.

– Det har blitt en livsløgn at norsk gass er bra. Den er ikke det, den gir store utslipp av klimagasser, sier hun.

Ask Lundberg mener at Equinor må belage seg på å avvikle driften på Troll lenge før planen.

Folket viser vei

Naturvernforbundet tar sterk avstand fra Regjeringens politikk med tildeling av rekordmange konsesjoner til utvinning av olje og gass.

– Det første vi må gjøre er å stanse letingen etter mer olje og gass. Vi må skrinlegge kom-

Nordsjøen er et industriområde. Fra Troll A-plattformen kan man se Troll B, Troll C, flere borerigger og en rekke andre olje- og gassinstallasjoner.

mende konsesjonsrunder og slutte å åpne områder til petroleumsvirksomhet. Så må vi sette i gang en omstilling av næringen og legge en plan for avvikling av produksjonen, sier Ask Lundberg.

Hun mener det ikke er rettferdig at Norge skal utvinne enda mer olje og gass.

– Spørsmålet er hvem som skal få hente opp de siste hydrokarbonene det er plass til i atmosfæren. Skal det være rike Norge, eller land som ikke er like godt rustet til å foreta en omstilling. Vi bør nå overlate plassen til andre som ikke har forurenset så mye, sier Lundberg.

Hun har jobbet for en omlegging av oljeindustrien i mer enn ti år, ofte i motbakke. Endelig ser hun toppen av bakken, takket være det voksende miljøengasjementet.

– Nå ser vi en kjempebølge i folket som vi ikke har sett maken til tidligere. Det er akkurat det som skal til for å få til kutt i olje- og gassproduksjonen. Vi trodde at det var politikerne som måtte vise vei, men det var det ikke. Det er folket som gjør det, og nå må politikerne komme etter, sier Lundberg.

Epilog

Crazy, crazy nights

Vi forlater Troll A mens vinden øker i styrke og river i helikopterdekket. Det er meldt storm, og vi er glade for kunne dra inn til land. Utover i Nordsjøen kan vi se plattformene lyse opp som juletrær i natten. Oseberg, Troll B, Troll C, borerigger, Veslefrikk, Brage. Jeg teller femten ulike olje- og gassinstallasjoner. Det er noe uvirkelig over at det ligger små industrisamfunn jevnt spredd utover Nordsjøen, med utallige borehull, rør og kraftige pumper. Du må nesten ha sett det med egne øyne for å forstå hva det innebærer.

Helikopteret letter. På radioen i hørselsvernet spiller de en gammel slager fra 1970-tallet for anledningen. *These are crazy, crazy, crazy, crazy nights*, skriker Gene Simmons i Kiss. Og jeg tenker: Det passer ganske så bra. ■

Oljedama som ble miljøverner

– Det er nesten bare i Norge det kreves at debatten må nyanseres med at gass er klimavennlig. Gass er oljas svar på Marlboro light. Røyker du Marlboro light, spør Wenche Skorge i en facebookpost. Hun har gått fra et liv i oljebransjen til Naturvernforbundets sentralstyre. Noen ser på henne som en sviker.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

I mange år var Wenche Skorge informasjonssjef i Statoil, som i dag heter Equinor. Da var det jobben hennes å fremme oljeselskapets interesser. Da som nå handlet det om å hente opp store mengder olje og gass. Nå har hun gått over på den andre banehalvdelen. Det har falt noen tungt for brystet.

– Når en som har hatt sitt levebrød i oljen går ut og kritiserer bransjen, opplever noen det som et svik. Men vi må jo forholde oss til virkeligheten. Planeten, livet på jorda og våre barns fremtid er viktigere enn en bransje. De som lever av oljen er også avhengige av naturen, sier Skorge.

Skulle bli journalist

Det var aldri hennes plan å begynne i oljebransjen.

– Jeg begynte i Statoil i 1983. Jeg er utdannet journalist, og planen var å jobbe i en avis. I årene vis gikk jeg på korte kontrakter og fikk ikke fast jobb. Da jobben i Statoils kommunikasjonsavdeling dukket opp, var det veldig fristende. Statoil kunne tilby barnehageplass og gode betingelser, alt ordnet seg, forteller Skorge.

Hun hadde bare tenkt å bli i selskapet i et par år.

– Men så ble det 23 år, sier Skorge og ler.

– Med en gang jeg kom inn i Statoil, ble det straks interessant. Dette var lenge før noen visste noe om klimaendringene. Vi skulle finansiere velferden, sikre pensjoner, utvikle teknologi ➤

«Vi skulle finansiere velferden, sikre pensjoner»

Wenche Skorge var informasjonssjef i Statoil. Hun er ikke redd for å kritisere bransjen hun jobbet for i mange år. – Planeten, livet på jorda og våre barns fremtid er viktigere enn en bransje, sier hun.

«En ny forståelse er i ferd med å synke inn i oljebransjen.»

Wenche Skorge (i midten) sammen med miljøvernere fra Naturvernforbundet i Rogaland. Skorge sitter i Naturvernforbundets sentralstyre.

og skape arbeidsplasser. Det var fokuset, sier Skorge.

– Den gangen var det et ekstremt engasjement. Oljeinteressene og politikken var enormt integrert. Statoil var statens redskap. Samtidig var det stor konkurranse fra andre oljeselskaper. Det var en utrolig spennende og interessant arena, aldri en kjedelig dag på jobben, forteller Skorge, som jobbet i Statoil fram til 2006. Etter det har hun vært mange år i oljerelaterte selskaper.

Mye snakk, lite handling

– Når ble det bevissthet om klimaendringene i oljebransjen?

– Det dukket opp som en ny verdensforståelse i Rio-konferansen i 1992. Ingen tok det helt alvorlig da, men så kom Kyotoavtalen i 1997, og da begynte mange å snakke om det som en reell problemstilling. Men det ble bare snakk, det fikk ingen konsekvenser.

Hun forteller at det først er de siste årene at selskapene har tatt inn over seg at de ikke kan drive med de samme forretningsmodellene «herfra og inn i evigheten».

– En ny forståelse er i ferd med å synke inn i

oljebransjen. Exxon har sluttet å fornekte klimavitenskapen, men fram til denne dag har ikke oljeselskapene laget forretningsplaner som er i tråd med Paris-målene. Legger du sammen satsingsmålene selskapene har for utvinning, kommer de til å koke kloden. De forstår det må skje noe, men de har ikke gjort det som er nødvendig, sier Skorge.

– Må nærmest avvikle seg selv

Hun forklarer at en del av utfordringen ligger i at oljeselskapene hele tiden må investere i nye utbyggingsprosjekter. Uten den eksepsjonelt gode avkastningen olja gir, vil ikke aksjonærene være interessert i å plassere pengene sine i selskapet. Derfor er oljeselskapene avhengige av å lete etter mer petroleum, slik at de kan presentere langsiktige planer for lønnsom produksjon.

– Hvis de skal ta målet om netto null klimautslipp i 2050 alvorlig, må selskapene nærmest avvikle seg selv som oljeselskaper. Det krever en enorm omstilling, sier Skorge.

– Men jeg tror de kan greie det. De vestlige oljeselskapene har en svært høy kompetanse. De er også vant til endringer. Hvis de virkelig vil, tror

Foto: Andreas Kahlvig Anderson

jeg de greier det, men det krever en vanvittig vilje. Hele deres eksistensgrunnlag og identitet som maskiner i verdenshandelen vil bli forandret. De må også godta en lavere fortjeneste, sier Skorge.

Hun har ingen tro på at bransjen kan greie dette uten reguleringer.

– Vi kan ikke overlate dette til selskapene alene. Det vi først og fremst trenger er en høy pris på utslipp av CO₂, sier Skorge.

Hva er den nye oljen?

Skorge har ikke tro på å fastsette en dato for avslutning av norsk oljevirkosomhet, men mener det er nødvendig at vi starter nedtrappingen nå. Det kan gjøres ved å verne de mest sårbare områdene og redusere takten i utdeling av nye letelisser. Man bør også vurdere andre rammevilkår som leterefusjon og friinntekt, mener hun.

– Når det gjelder gass, kan den være nyttig i en overgangsfase, men det må ikke skje på bekostning av fornybar energi. Gassen er ikke klimavennlig, den gir store klimautslipp, sier Skorge.

Det som bekymrer henne mest er alle som jobber i oljebransjen.

– Jeg er ikke bekymret for norsk økonomi, det finnes ikke et land som er bedre rustet enn Norge, men vi kan ikke sende 200 000 oljearbeidere på arbeidsledighetstrygd. Derfor trenger vi en plan for omstilling til annet fornuftig arbeid. Dette har vi ikke tenkt nok på. Alle snakker om den nye oljen, men ingen vet hva det er?

– Vi fikk det til da oljen datt ned i hodet på oss. Vi hadde ingen kompetanse, men den bygde vi opp på få år. Det kan vi også greie nå, sier Skorge.

Greta skaper håp

Skorge har latt seg begeistre av engasjementet den svenske miljøaktivisten Greta Thunberg har skapt.

– Jeg synes at Greta Thunberg er et håpefullt fenomen. Hennes bevegelse har bevisstgjort folk på at vi har et problem. Den regjeringen vi har nå nekter dessverre å gå inn i problematikken. De sier at den som skal slukke lyset på norsk sokkel ikke er født ennå. De tenker at vi skal ha full guffe på norsk sokkel fram til 2100. Det er hverken ansvarlig eller rasjonelt, sier Skorge og fortsetter:

– Det som er spørsmålet: Klarer Norge å omstille seg når land som USA og Canada ikke gjør det? Oljen er under press fra mange kanter. Hvis en stor nasjon som Norge går ut og sier at vi faser ut oljen fordi vi tar Parisavtalen alvorlig, vil det få veldig stor betydning. Det vil legge et sterkt press på andre oljeproduiserende land, sier Skorge.

Foto: Mierny/stockphoto

– Hvis de virkelig vil, kan de greie å omstille seg, sier Wenche Skorge, som har stor tro på kompetansen til oljebransjen. På bildet: Equinors hovedkontor på Fornebu.

Oljeskam løser ingenting

– Norge har et ansvar for å gjøre det som er rett. Vi står overfor et stort problem for kloden. Viten skapen har beskrevet dette hinsides all tvil, og norske myndigheter bestrider det ikke. Vi vet at store deler av verdens fossile reserver må ligge. Vi er et av verdens rikeste land, og vi har tjent oss rike på oljen. Skal vi si til fattige utviklingsland at de må holde tilbake fordi vi skal produsere våre ressurser? Det er bare tiden og veien for alle, så det er bare å komme i gang, sier Skorge.

– Synes du vi bør føle på oljeskammen?

– Skam er kroppens alarmberedskap. Vi føler skam når vi ikke opptrer i tråd med det vi tror på. Jeg har ikke noen tro på å påføre andre skam, men jeg tror det er bra at velfødde nordmenn kjenner på vårt bidrag til klimakrisen. Vi er blant de nasjonene som har det største fotavtrykket. Men når vi skal løse problemet nytter det ikke med skam. Klimaforsker Bjørn Samset sa nylig at dette handler ikke om skam, men om å gjøre det som er nødvendig. På den ene siden skal oljearbeiderne ha respekt, men samtidig synes jeg ikke de skal være så raske med å sutre. De er en privilegert gruppe, med god lønn, pensjoner og turnusordninger som en sykepleier bare kan drømme om, sier Skorge.

Løsningen er enkel

Respekten for klima og miljø har Skorge med seg fra oppveksten på Jæren.

– Vi lever av og ved naturen. Naturen har en stor egenverdi, og den betyr mye for folk, enten de jobber i oljebransjen eller andre steder. Vi må forstå at naturen setter noen rammer som vi må forholde oss til. Det er egentlig ganske enkelt å redde verden. Det er bare å slutte å brenne fossile drivstoffer, sier Skorge. ■

«Den regjeringen vi har nå nekter dessverre å gå inn i problematikken. De sier at den som skal slukke lyset på norsk sokkel ikke er født ennå.»

Oljekappløp mot kanten av stupet

Foto: Carina Johansen/NTB Scanpix

Olje- og energiminister Kjell Børge Freiberg (Frp) jubler ved åpningen av Johan Sverdrup-feltet i oktober 2019. Feltet skal være i drift frem til 2080 med en produksjon på 600 000 fat hver eneste dag.

Ved inngangen til 2020-årene går norske oljepumper for fullt, og jakten etter ny olje og gass fortsetter i rekordtempo, som om det ikke fantes noen klimakrise.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Hva gjør egentlig et av verdens rikeste land når vitenskapen melder at en klimakatastrofe er på vei om kursen ikke endres? Kutter vi i utslippene av klimagasser, stanser oljeletingen og legger en plan for avvikling av oljeindustrien?

Snarere tvert imot.

- Norge er blant landene som øker produksjonen av olje og gass mest i årene som kommer.
- 47 prosent av Norges olje og gass er utvunnet, planen er å hente opp resten. ➤

■ Norge er en sterk pådriver for forlengelse av oljealderen langt ut over tidspunktet der alle klimagassutslipp må være kuttet for å nå Parisavtalens 1,5-gradersmål.

Oljeborer seg inn i fremtiden

I begynnelsen av oktober åpnet Johan Sverdrup-feltet i Nordsjøen. Det ligger på Utsira-høyden nordøst for Sleipner, tjue mil utenfor Rogaland. Johan Sverdrup er Norges tredje største oljefelt, det største prosjektet på norsk sokkel siden 1984. Her skal det utvinnes 2,7 milliarder fat med olje og gass (oljeekvivalenter), mer enn 600 000 fat hver eneste dag. Ifølge en beregning Naturvernforbundet har gjort, vil det føre til et samlet utslipp av 1,3 milliarder tonn CO₂, mer enn 25 ganger Norges årlige utslipp.

Går alt etter planen, skal Johan Sverdrup være i drift i cirka femti år, fram til 2080. Det er lenge etter at alle klimagassutslipp må være kuttet, hvis vi skal hindre voldsomme og ødeleggende klimaendringer.

Høsten 2018 publiserte klimapanelet en rapport som viser hva som skal til for å nå Parisavtalens mål om å begrense den globale oppvarmingen til 1,5 grader. Ifølge rapporten må utslippene halveres innen 2030 og ned til netto null i 2050. Greier vi det, har vi to-tredjedels sjanse til å nå 1,5-gradersmålet. Greier vi det ikke, kan vi forvente dramatiske klimaendringer med havnivåstigning, utryddelse av arter, ødeleggelse av landområder og store flyktningstrømmer.

FN ber Norge la olja ligge

Johan Sverdrup-feltet ble åpnet kort tid etter at FNs høykommissær for menneskerettigheter ba Norge om en radikal kursendring i oljepolitikken. I en rapport fra september 2019 skrev høykommissæren at Norge burde «slutte å lete etter nye olje- og gassreserver, stanse utbyggingen av oljeinfrastruktur og bruke sin rikdom og oppfinnsomhet til å bli en fossilfri økonomi». Det er imidlertid ingenting som tyder på at oppfordringen fra FNs høykommissær blir fulgt. I Norge fortsetter leteaktiviteten og åpningen av nye felt for fullt.

– Historien rundt Johan Sverdrup viser viktigheten av at en leter og har en fremoverlent petroleumspolitik, uttalte olje- og energiminister Kjell Børge Freiberg (Frp) til Aftenposten i forbindelse med åpningen av feltet i oktober.

Norge burde «slutte å lete etter nye olje- og gassreserver, stanse utbyggingen av oljeinfrastruktur og bruke sin rikdom og oppfinnsomhet til å bli en fossilfri økonomi»

FNs høykommissær for menneskerettigheter

– Vi har over halvparten av ressursene igjen på norsk sokkel, og det betyr at oljeeventyret skal fortsette i lang, lang, lang tid fremover, sa Freiberg.

Oljesvart eventyr

Om eventyret handler om rikdom og arbeidsplasser, eller farlige klimagassutslipp, kommer an på hvem som forteller. Uansett er det historien om hvordan Norge har vokst til å bli en av verdens største oljeprodusenter. Siden oppdagelsen av Ekofisk-feltet i 1969, har vi hentet opp 7,3 milliarder kubikkmeter olje og gass (oljeekvivalenter). Forbrenningen av norsk olje og gass har tilført atmosfæren 17,5 milliarder tonn CO₂e, 330 ganger mer enn Norges årlige utslipp. Likevel er det mer igjen enn det vi har utvunnet, hele 8,3 milliarder kubikkmeter. Henter vi opp alt sammen, vil det kunne tilføre atmosfæren ytterligere 19 milliarder tonn CO₂e.

– Historien rundt Johan Sverdrup viser viktigheten av at en leter og har en fremoverlent petroleumspolitik.

Olje- og energiminister Kjell Børge Freiberg (Frp)

– Vi sitter på en klimabombe

– Det ligger en klimabombe under norsk sokkel som vi ikke må utløse. Dessverre er det akkurat det vi holder på med, sier Helga Lerkelund, rådgiver i Naturvernforbundet.

Ifølge FNs klimapanel sine siste klimareport må mesteparten av alle kjente fossile reserver bli liggende for ikke å overskride 1,5-gradersmålet. De fleste scenariene til FNs klimapanel peker på store reduksjoner i forbruket av fossil energi. Innen 2030 må kullforbruket reduseres med opp mot 80 prosent og 100 prosent innen 2050. Oljeforbruket må ned med opp mot 40 prosent innen 2030 og opp mot 90 prosent innen 2050. Forbruket av gass må mer enn halveres i de fleste scenariene innen 2050.

– Vi kan ikke oppføre oss som om denne kunnskapen ikke finnes. Dette handler i bunn og grunn om å beskytte mennesker, natur og samfunn. Dagens mål om å hente ut hver dråpe er direkte uansvarlig, sier Lerkelund.

Bare USA, Irak og Brasil øker mer

I årene som kommer er Norge blant landene som øker produksjon av petroleum mest, en økning på hele 16 prosent frem mot 2023. Det er bare USA, Brasil og Irak som er ventet å øke oljeproduksjonen mer enn Norge, ifølge Det internasjonale energibyråets rapport Oil 2019. Slår prognosene til, vil Norge da havne svært nær rekordåret 2004, da 264 millioner kubikkmeter ble produsert.

Økningen kommer som følge av en målrettet politikk med rekordhøy leteaktivitet. Bare siden Parisavtalen ble vedtatt i desember 2015, har norske myndigheter lyst ut 499 blokker, svært mange av dem i sårbare arktiske strøk i Barentshavet. I den samme perioden er det gitt hele 267 utvinningstillatelser. I 2018 satt olje- og energiministeren ny rekord da han tildelte hele 83 utvinningstillatelser i TFO 2018 (tildeling i forhåndsdefinerte områder).

– Dette er det største antallet utvinningstillatelser som noen gang er tilbudt i en tildelingsrunde på norsk sokkel. Og vi passerer også tildeling nummer 1000 med god margin, sa en tydelig stolt Freiberg da nyheten ble presentert på Oljeindustripolitisk seminar det året.

– Dette er ingenting å være stolt av, vi burde heller skamme oss, sier Lerkelund i Naturvernforbundet. ■

Oljeindustri ved korallrev og gyteområder

De siste årene har et rekordartet antall nye områder blitt åpnet for leteboring. Til tross for at områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja har blitt spart, får oljeindustrien tilgang på nye arealer stadig nærmere verdifulle områder. Bli med til Træna og Mørkekysten.

Træna er et velkjent landemerke på Helgelandskysten. Men skal områdene utenfor øygruppa åpnes for oljevirkosomhet?

Om olje, torsk og koraller

Midt i juli i år kom beskjeden. Miljødirektoratet hadde gitt tillatelse til prøveboring etter olje i det som omtales som «torskens fødestue». Trænarevet er et svært levende og produktivt korallrev, yngle- og tumleplass for fisk og ligger nær Lofoten.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

Her er det forbudt med trålfiske, og 70 prosent av all fisk som fanges i norske havområder klekkes, eller har sine første kritiske faser av livet her. Likevel har det tyske selskapet Wintershall DEA fått tillatelse til å prøvebore etter olje i området.

«Kommer det et oljeutslipp her vil oljen bli ført med havstrømmene rett inn mot Lofoten.

Et utslipp på Trænarevet vil kunne gi like store konsekvenser som om vi hadde oljeutslipp direkte i Lofoten og Vesterålen og Senja-området», skriver Folkeaksjonen oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja på sine nettsider.

– Tillatelsen ble gitt midt i sommerferien i år, og gjelder fra september til februar. Den er tidsbegrenset på grunn av gytesesongen for skrei. Bare det at de må sette en slik begrensning, viser at de er klar over farene ved å åpne dette området for oljeboring, sier Odd

Arne Sandberg. Han er leder i Folkeaksjonen oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja, og er svært lite begeistret over utsiktene for oljeleting ved Trænarevet.

– Dette er innløpet av Vestfjordbassenget. Havstrømmene går nordover og innover, og kommer det et ulykkesutslipp her vil det gå rett mot Lofoten. Havforskere og fiskeriinteresser fraråder boring, og vi advarer på det sterkeste mot det. Dette er det aller viktigste havområdet å ta vare på i Norge, sier Sandberg.

Leder i Folkeaksjonen oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja Odd Arne Sandberg.

Hasardspill

En samlet miljøbevegelse har reagert på planen om leteboring ved Trænarevet.

Foto: Tom Sjøvald Jensen/Flickr.com

sa da at hun var forundret over at disse blokkene igjen ble foreslått utlyst.

– Vi vet at eventuelle utslippsuhell vil føre til at oljen driver med kyststrømmen rett inn i de sårbare og verdifulle områdene ved Røst i Lofoten og videre inn i Vesterålen, sa Sollie i DN's pressemelding fra 2010.

– Området er åpnet for petroleumsaktivitet, og boring og produksjon vil alltid innebære en risiko for miljøet. Oljedriftsberegninger og miljørisikoanalyser for letebrønner Toutatis (ved Trænarevet, red.anm) viser variasjon i konsekvenser for miljøet for de ulike mulige utblåsningsscenariene. Lave utblåsningsrater bidrar mest til at miljørisiko er innenfor det vi anser som forsvarlig og relativt lav sammenlignet med flere andre aktiviteter. I forbindelse med oppdatering av forvaltningsplanen for Barentshavet/Lofoten i 2010 ble det gjennomført analyser som viser potensiale for store konsekvenser ved eventuelt uhellsutslipp av olje fra dette området. For Toutatis er konsekvenspotensialet lavere fordi utblåsningsratene er lave og fordi boretidbegrensninger ikke åpner for leteboring i de periodene hvor miljøverdiene er mest sårbare. Det er likevel miljørisiko forbundet med aktiviteten, og Miljødirektoratet har stilt krav om tilstrekkelig beredskap for rask bekjempelse av akutt oljeforurensning på åpent hav og i kystsonen, skriver sjefingeniør Gro D. Øfjord i Miljødirektoratet i en e-post.

Mørebankene - viktig gyteplass

Mørebankene er havområdene utenfor Møre-kysten. Dette er en viktig gyteplass for norsk vårgytende sild, en tallrik fiskeart som både brukes direkte som menneskeføde, og er viktig for andre fiskearter. Også torsk, hyse, sei og flere andre fiskearter gyter her.

Området har vært beskyttet mot oljevirksomhet. Venstre og KrF inngikk en samarbeidsavtale med Regjeringen i 2013, som skjermte området. Skjermingen ble videreført i den gjeldende regjeringsavtalen. I 2016 prøvde daværende olje- og energiminister Tord Lien å invitere oljeselskapene til å melde interesse for boring både på Mørebankene, utenfor Lofoten og på flere skjermte områder i Barentshavet, men ble satt på plass av statsminister Erna Solberg og samarbeidspartiene.

Hasard

I 2018 ble imidlertid et område kloss inntil Mørebankene lagt ut for leteboring i forbin-

FAKTA: Tildeling av områder til oljevirksomhet

Nummererte konsesjonsrunder

■ De ordinære, nummererte konsesjonsrundene har oftest vært gjennomført annethvert år. De tildeler utvinningstillatelser i umodne deler av sokkelen. En ordinær konsesjonsrunde for nye leteområder starter med at selskapene nominerer blokker de ønsker utlyst.

Tildeling i forhåndsdefinerte områder (TFO)

■ Ble iverksatt i 2003 som et tillegg til ordinære konsesjonsrunder for å få flere mindre aktører inn på norsk sokkel. TFO er en omstridt tildelingsordning fordi den gjennomføres årlig, og alt areal som blir definert som modent/forhåndsdefinert lyses ut hvert eneste år. Dette betyr at områdene blir gjort tilgjengelig for oljeindustrien så lenge det er definert som modent, uavhengig av demokratiske faktorer som regjeringsskifte eller ny miljøkunnskap.

Naturvernforbundet mener at TFO-ordningen må avvikles.

Natur og Ungdom beskriver det som «hasardspill med sårbar natur», og minner Miljødirektoratet på at de selv frarådet leteboring i området i 2010. Frederic Hauge i Bellona mener Trænarevet blir «det nye Lofoten», og leder Bjørn Økern i Naturvernforbundet i Nordland ber oljeselskapet og statsråden om å snu.

«Wintershall sier at de er oppmerksom på hvilket følsomt område de skal arbeide i og tar alle miljømessige hensyn. Hadde de tatt dette på alvor, hadde de aldri beveget seg i nærheten av Trænarevet med en borerigg. Selv om de ikke finner olje eller det kommer noe utslipp, vil seismikken som skal kartlegge, drepe flere årganger med yngel og småfisk», skriver Økern i et leserbrev til Aftenposten.

Alltid riskiko for miljøet

Natur & miljø har spurt Miljødirektoratet om hva som har endret seg siden forløperen, Direktoratet for naturforvaltning (DN), frarådet oljevirksomhet i området i 2010 av hensyn til sjøfugl, koraller, fisk i tidlige stadier av livet og strandsoner. DN-direktør Janne Sollie

delse med tildeling i forhåndsdefinerte områder (TFO). Området ligger i tillegg nær Sularevet, et av verdens største kaldtvannskorallrev, og svært nær land.

Naturvernforbundets leder Silje Ask Lundberg omtalte tildelingen som å «spille hasard med noen av våre mest sårbare hav- og kystområder», mens WWFs Bård Vegar Solhjell mente det var grunnlag for å si at Regjeringen brøt sin egen samarbeidserklæring. Olje- og energiminister Kjell Børge Freiberg var ikke enig i det, og repliserte til NRK:

– Tildelingen i TFO 2018 er i tråd med (regjerings)plattformen, det tildeles ikke nye tillatelser på Mørefeltene. Solhjell burde vite forskjellen på preposisjonene «på» og «ved».

– Vi må slutte å lete etter mer olje, vi har allerede funnet mer enn vi kan utvinne. Ekstra viktig er det at vi tar vare på de havområdene og kystsonene som er aller viktigst for noe av det vi skal leve av også i fremtiden: fiskerierne og vår rene, produktive natur. Da må vi holde oljeindustrien langt unna områder som Trænarevet og Mørebankene, sier Silje Ask Lundberg i Naturvernforbundet. ■

Flere steder i verden trekkes stater og selskaper for domstolene på grunn av manglende evne til å kutte klimagassutslipp. I FN's klimaforhandlinger krever mange land adgang til erstatning fra rike utslippsland for tap og skade som skyldes klimaendringer. Det kan bli dyrt for Norge, mener tidligere høyesterettsadvokat.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

Hvem har skylda når tørke blir mer utbredt i allerede tørre strøk? Hvem har ansvaret når styrtregn blir vanligere i allerede fuktige strøk? Når havet stiger, og springfloa blir høyere og raserer hus, jorder og veier? Når breer smelter, og truer vannforsyningen til svært befolkede områder? Kan klimaendringene true fremtidige generasjoners levekår og menneskerettigheter?

Klimarettssaker over hele verden

Sabin Center for Climate Change Law ved Columbia Law School i New York, USA har en database over klimasøksmål over hele verden. Per nå er det berammet 316 klimarettssaker av forskjellig art, i 31 ulike land, ifølge deres database. I tillegg har de 1286 oppføringer på helt eller delvis klimarelaterte rettssaker i USA. Den eneste norske oppføringen er klimasøksmålet som Greenpeace og Natur og Ungdom har reist mot staten, der Naturvernforbundet deltar som partshjelp.

Fransk kommune saksøker staten

Flere av sakene, blant annet i Argentina, Pakistan, Frankrike, Irland, Tyskland,

Klimasaken til

Canada og Sveits, handler om at saksøkerne mener nasjonenes manglende klimakutt bryter menneskerettighetene til fremtidige generasjoner, barn og ungdom. I Frankrike er det en kommune, kystkommunen Grande-Synthe nord i landet, som har saksøkt staten på bakgrunn av mangelfulle planer for klimatilpasning, som de mener truer befolkningen i kommunen.

– Statens plan for klimatilpasning er ekstremt svak, og inneholder ingen kvantifiserbare mål, ingen lovmessige eller finansielle verktøy som virkelig kan muliggjøre en

tilpasning til de betydelige klimaendringene som våre innbyggere må leve med, skrev kommuneadvokat Damien Carême i en pressemelding.

Hva med oljeindustrien?

Disse rettssakene dreier seg om staters manglende evne til å kutte utslipp, eller til å tilpasse samfunnet til de klimaendringene vi vet kommer. Men hva med oljeindustrien, de som har utvunnet og solgt et produkt de vet gir klimaskade? Hva med de oljeselskapene som beviselig har prøvd å så tvil om klimavi-

Det var stor ståhei da klimasøksmålet startet i 2017. Daværende Greenpeace-leder Truls Gulowsen og daværende Natur og Ungdom-leder Ingrid Skjoldvær flankeres av bl.a tidligere høyesterettsadvokat Pål W. Lorentzen, forfatter Jostein Gaarder og tidligere NASA GISS-direktør James Hansen.

– Norge har en egen grunnlovsbestemmelse om miljø. Selv om det er oljeselskapene som er den direkte skadevolderen, som utvinner et produkt de vet gir skade og selger dette, kan de ikke gjøre dette uten konsesjoner og tillatelser fra den norske stat. I tillegg tjener den norske stat penger på virksomheten. Det er grunn til å tro at oljefondet vil kunne bli et fluepapir for klimasøksmål i fremtiden, advarer Lorentzen.

Ulik innretning

Klimarettssakene som nå pågår har ulik innretning. I Norge prosederes det på brudd på en norsk grunnlovsbestemmelse. De fleste europeiske land har imidlertid ikke slike bestemmelser i sin grunnlov, og da brukes ofte artikkel 2, om retten til liv, og artikkel 8, om retten til respekt for privatliv og familieliv, i den europeiske menneskerettighetskonvensjonen som grunnlag.

I USA brukes ofte dommene mot tobakksindustrien som grunnlag. De ble dømt til store erstatninger på 1990-tallet, med grunnlag i at de hadde solgt et produkt de visste ga store skadevirkninger, og hadde forsøkt å underslå disse skadevirkningene for å fortsatt kunne selge sitt produkt. Parallellene til oljeindustrien er tydelige, mener Lorentzen.

– I tillegg har vi Urgenda-dommen i Nederland, der en stiftelse har saksøkt nederlandske myndigheter for manglende klimakutt, og har vunnet frem i tingrett og lagmannsrett. Den saken er nå klar for Høyesterett i Nederland, sier Lorentzen. ■

Foto: Christian Åslund/Greenpeace

domstolene

tenskapen i flere tiår? Og hva med stater som har tjent mangfoldige milliarder på salg av olje og gass, vel vitende om at bruken av de produktene vi har solgt vil gi klimaendringer? Ja, Norge er definitivt en av disse. Pål W. Lorentzen, tidligere høyesterettsadvokat og styreleder i Norsk Klimastiftelse, mener at norske oljeselskaper, samt den norske stat, kan risikere å bli holdt økonomisk ansvarlig for fysisk skade eller tap som følge av mangelfull omstilling.

– Det er bare et tidsspørsmål før stater, som for eksempel lavtliggende asiatiske sta-

ter eller stillehavsøyer, vil søke å få erstatning for tap og skade som følge av klimaendringer.

– Oljefondet kan bli fluepapir for søksmål

Og samtidig: hvis du først skal saksøke noen for skade og tap som følge av klimaendringer, hvilket land ville du ha valgt? Et uberegnelig diktatur, som Venezuela? Et oljedopet, eneveldig monarki som har brukt masse av oljepengene sine på ekstravagant eiendom, som Saudi-Arabia? Eller et demokratisk, transparent land med 1000 milliarder kroner på bok?

Berit fiksa det!

Eit gammalt rekkverk blei til skrivepult og arbeidsbord.

Kva gjer du med eit fint, handd-reid rekkverk som du ikkje har samvit til å kvitte deg med? Berit Oksfjellelv frå Bleikvasslia i Hemnes i Nordland fekk føter til både skrivepult og arbeidsbord av rekkverket.

«Sist sommar var det dags for å bytte ut den rotne verandaen på hytta. Det fine rekkverket faren min dreia på tidleg åttital hadde ikkje tolt 35 år med regn. Eg hadde ikkje samvit eller hjarte til å kaste det på jonsokbålet, så eg tok heim dei 12 stolpane, kutta av dei nedste 10 rotne cm, tok av dei fem øvste cm (som rett nok var tørre, skydda av handløparen som dei var) for å få balanse og rett lengde. Eg pussa vekk den flassa målinga, blanda ny måling av gamle målingsrestar og fekk to nye, fine farger: gammalrosa og ei slags lys turkis. Dei fire stolpane som det var minst botvon i fekk reise til avfallsmottaket. Dei åtte andre fekk nytt liv», skriv Oksfjellelv i ein epost til Natur og miljø.

Ho fortsetter: «Fire av dei fekk nytt liv som understell til dottera mi sin første skrivepult. Eg fann fram restar av stenderverk frå husutbygginga, skruva dei fast i stolpane, måla to strøk med den rosa fargen og eit forsterkande lag med golvlakk til slutt. På toppen skrudde eg fast den gamle topplata som hadde vore på mitt eige stellebord då eg var baby.

Dei fire andre fekk same handsaming, men med lys turkis farge og ein annan kon-

struksjon av listverket. Det vart litt ustabil, stort som det var, så eg fekk mannen min til å skrånkjere fire avstivarar og skru dei fast. På toppen la eg den defekte bordplata søstera mi i si tid kasserte frå spisebordet sitt. No vart det eit stødig, gjevt arbeidsbord til Åndsnærværelset (hobbyrommet mitt). Og best av alt; handverket til faren min fekk nytt liv.»

Vi gratulerer! ■

Bli med i fiksekonkurransen!

Har du reparert, pusset opp eller fikset noe som var ødelagt eller utgått på dato? Send oss bilder og bli med i konkurransen! Klær, møbler, sko, sykler, bålpanner eller helt andre ting: Vi er

interessert i alt som var utgått/ødelagt og som er satt i stand for videre bruk. I hvert nummer av Natur & miljø kåres en vinner, som får et bokgavekort på 500 kroner.

Slik kan du delta

- Send ett eller flere bilder av det du har fikset i jpg- eller png-format til tavarepa@naturvernforbundet.no
- Vi vil også gjerne ha bilder av hvordan det så ut før fiksing/oppussingen.
- Skriv noen linjer om hvordan du gjorde det og hva du synes om resultatet.
- Skriv «Fiksa det» i emnefeltet på e-posten.
- Av praktiske årsaker tar vi kun imot digitale bilder, sendt på e-post.

Kjære medlemmer og givere

Vi ønsker velkommen til Naturvernforbundet sin medlems- og giverportal.

Er du medlem eller giver i Naturvernforbundet kan du logge inn på Min Side for å se opplysninger registrert om deg. Der kan du:

- endre adresse
- se medlemskap og fast giver-avtaler
- opprette fast giver-avtale og gi en gave
- se registrerte husstandsmedlemmer i ditt familiemedlemskap
- registrere personnummer og hente ut skatterapport
- opprette AvtaleGiro for betaling av medlemskapet

Logg inn på minside.naturvernforbundet.no

Spar både tid og miljø, inngå AvtaleGiro

Logg inn på minside.naturvernforbundet.no for å for å opprette AvtaleGiro for medlemskapet ditt.

Avtale Giro

Medlemsbutikken

www.naturvernbutikken.no

Du får rabatt ved kjøp av varer i medlemsbutikken og du støtter Naturvernforbundet!

Medlem
77,-

Ikke-medlem 89,-

Puslespill nordisk skog

Brikker: 54, størrelse: 36.5x28.5 cm.

Arter: Kongeørn, hubro, ulv, villsvin, elg, gaupe, ekorn, tiur, grønnspett, munk, bjørn, rødrev, jerv, stokkand, hjort, hare, grevling, mår, pinnsvin.

Medlem
176³⁰

Ikke-medlem 208,-

Bestikk i einer

Kniv, skje og gaffel sett. Format 19,5 x 3 cm.

Einer er et utrolig treverk som er oljebehandlet fra naturens side. Våre produkter i einer har således ingen tilsetninger.

Medlem
489,-

Ikke-medlem 568,-

Sykkellykt

Pakke med front og baklykt.

Pass på å bli sett i høstmørket når du er ute og sykler!

Eva Solo fuglemater

Småfuglene kan uten problemer lande på kanten. Lett både å montere, demontere og gjøre ren. Frostsikkert glass som tåler oppvaskmaskin.

Medlem
300,50

Ikke-medlem 349,-

Se den
i vår
webshop

Nyhet: Bie tønne

En super julegave for de som er opptatt av bier og miljø. Hullstørrelsene i dette habitatet er nøyaktig spesifisert for å tiltrekke ikke-svermende bier. Disse vennlige biene er flittige og trygge rundt barn og kjæledyr. Se hvordan rørene fylles med babybier i løpet av sommeren.

Medlem
473,-

Ikke-medlem 550,-

Termos Stanley

Stanley 1 liter termos. Klassikeren som får full pott i termostester, og kåres som markedets beste termos! En termos som holder på varmen i over 15 timer! I tillegg til den gode varmekapasiteten, er den meget robust og tåler mer enn de fleste andre termos på markedet.

Kopp med silikongrep og lokk

Medlem
135⁵⁰

Ikke-medlem 157,-

Produsert i 100 % biologisk nedbrytbart materiale (PLA) BPA-fri. Volum 350 ml. Leveres med Naturvernforbundet sin logo trykket på koppen. Koppen kan vaskes i oppvaskmaskin.

Medlem
193⁵⁰

Ikke-medlem 225,-

Lue i merinoull

Behagelig lue i merino ull levert med Naturvernforbundet sin logo som liten vevd etikett på siden av luen. Farge: sort. One size.

Medlem
163⁴⁰

Ikke-medlem 265,-

Eagle Products Microstol

Liten og lett stol til turer i skog og fjell, til jakt- og fisketurer. Den er utstyrt med truge og imitert saueskinnssete.

Ikke-medlem 1049,-

Bergans sekk

En lett, mellomstor dagstursekk som er perfekt til en rekke aktiviteter. Den er utstyrt med mange praktiske rom og løsninger.

Medlem
129,-

Ikke-medlem 150,-

Sitteunderlag

Sitteunderlag i tovet ull. Motiv: rev, ekorn, elg, hjort og isbjørn. Størrelse 43 x 43 cm.

Medlem
890¹⁰

Ikke-medlem 1038,-

Bergans Ulriken genser

Tykk ullgenser i myk og behagelig merinoull. Genseren har ekstra høy krage med beskyttelsesklaff, som forhindrer gnaging mot haken. Bruk den alene eller som varmeforsterkning under en skalljakke.

Materialeegenskaper: 450 g/m² – 100 % merinoull

Medlem
443,-

Ikke-medlem 515,-

Hettejakke, dame / herre

Hettejakke med børstet innside. Moderne passform, glidelås hele veien og robuste snorer i hette. Jakkene er utstyrt med en lomme på hver side av glidelåsen. 2x2 rib både ermet og nederkant.

Janus Attacking Vikings ullundertøy

Janus Attacking Vikings ullundertøy er utviklet i tett samarbeid med det norske alpinlandslaget "Attacking Vikings". Ullserien er ekstrem elastisitet, unik passform i alle situasjoner og strategisk iskplassert luftighet. **Longs: 377,- (ikke-medlem: 438,-)** **Trøye med glidelås: 514,- (ikke-medlem: 598,-)** **Trøye med rund hals: 429,- (ikke-medlem: 498,-)**.

Naturvernforbundet

Nr. 2 - 2019

**BESTILL SELV PÅ WWW.NATURVERNBUKETTEN.NO
ELLER Fyll ut denne kupongen**

Porto og ekspedisjonsgebyr på 95,- tilkommer ved bestilling.

Vennligst merk at kupongbestillinger vil forhånds-faktureres og det belastes da for reell frakt. Faktura sendes per e-post om dette er oppgitt i feltet under, ellers per post.

VARER VIL IKKE BLI SENDT FØR FAKTURA ER REGISTRERT BETALT.

FORNAVN		ETTERNAVN	
ADRESSE			
POSTNR	POSTSTED		
MEDLEM JA ☐ NEI ☐	E-POST/ TLF		
☐ Ønsker å bli medlem (Hovedmedlemskap er kr 200,- første år og kr 390,- de resterende år.)			
ANTALL	VA RENAVERN	FARGE	STR
ANTALL	VARENAVN	FARGE	STR
ANTALL	VARENAVN	FARGE	STR
ANTALL	VARENAVN	FARGE	STR

Sendes til Aksess & Daylight AS, Verpetveien 30, 1540 Vestby. Kundetelefon: 64 98 05 10.

Fotballens plastproblem

Foto: Kristian Skjellum Aas

De svarte prikkene? De som sitter fast i alle klærne når poden har vært på fotballtrening? Det er oppmalte bildekk. 50 prosent plast, og flere giftige stoffer. Nå vil Naturvernforbundet fjerne plasten fra fotballbanene våre.

Kunstgressbaner er den nest største kjente bidragsyteren til spredning av plast i naturen i Norge. Fotball har gått fra å være en sunn fritidsaktivitet, til å bli et miljøproblem. I dette innlegget krever Naturvernforbundet at det ryddes opp.

I Norge har vi nesten 2000 kunstgressbaner. De aller fleste av disse er bygget på et granulatbasert kunstgresssystem. Dette vil si at man har et dekke av plast, innfyll av sand og granulat, og i mange tilfeller en underlagsmatte av nylon eller hardplast som dekker hele banen. Dette tilsier at en kunstgressbane har stor påvirkning på natur og miljø, den legger beslag på store arealer, er en betydelig forsøplingskilde og genererer enormt store avfallsmengder. Like fullt så er innkjøp, drift og avhending av kunst-

gressbaner lite regulert og preget av manglende kontroll.

De aller fleste baner i Norge benytter seg av SBR-granulat (oppmalte bildekk) som innfyll. Dette gjør de fordi granulat gir de beste spilleegenskapene og SBR er billig og lett tilgjengelig. Det har festet seg en myte om at det ikke finnes alternativer til granulat og at et forbud vil drepe all aktivitet på norske kunstgressbaner. Norges Fotballforbund (NFF) har gjentatte ganger uttalt i media at dette er tilfellet. Miljødirektoratet hadde dette som forutsetning under arbeidet med kunstgressforskriften som nå er ute på høring.

Frem til nå er de eneste kravene som blir stilt til kunstgressbaner relatert til spilleegenskaper. Kanskje bør vi begynne å se nærmere på hvem vi bygger for? 85% av all aktivitet på norske baner er utført av barn, unge og amatører. Hvor strenge kvalitetskrav er det rimelig å stille til disse banene? Skal man fortsette å legge FIFAs kvalitetskrav for profesjonelle fotballspillere (FQPro) til grunn for baner som primært blir brukt av barn og amatører eller

skal man begynne og gjøre en helhetsvurdering som og tar hensyn til miljø, helse og økonomi i et langsiktig perspektiv.

Forsøplingsproblemet er velkjent og granulat fra kunstgressbaner blir av Miljødirektoratet regnet som en av de største primærkildene til mikroplast-forsøp-

ling i Norge. Dette i seg selv bør være grunn nok til å finne andre løsninger. Men granulat på avveie er ikke det eneste problemet for dagens kunstgress-systemer. Avfallsproblemet har vært underkommunisert, helt frem til nå.

Tv2 har i sommer og høst avdekket kritikkverdige forhold rundt avhending av kunstgressbaner. Gjennom flere artikler og reportasjesaker har journalistene avslørt hvor lite kontroll det har vært, og fortsatt er, med kasserte kunstgressbaner. I Nederland, Belgia, Baltikum og Balkan ligger det ruller med kunstgress fra norske baner, opprinnelig sendt til «resirkulering». Artikkelen peker på useriøse utenlandske aktører som lover ting de ikke kan holde, men de peker også på et system med manglende kontrollmekanismer. Man trenger nemlig ikke å reise ut av Norge for å finne kasserte kunstgressmatta på avveie, fra Bodø i nord til Lindesnes i sør er det dokumentert dumping av gamle kunstgressbaner i naturen. Flere norske avfallssel-

Avfallsproblemet har vært underkommunisert

skaper har fått tillatelse fra Fylkesmannen til å deponere.

Det er ikke bare i Norge kunstgressbaner er et omstridt tema, på EU-nivå er det en pågående prosess som peker i retningen av et forbud. Det europeiske kjemikaliebyrået (ECHA) har i disse dager et forslag ute på høring om å

forby bruk av mikroplast som et «tilsiktet additiv». Granulat fra kunstgressbaner er nevnt eksplisitt i forslaget, som hvis det blir vedtatt, vil gjelde fra 2022. Det kan med andre ord fort bli dyrt å fortsatt satse på et granulatsystem for idrettslag med slunkne klubbkasser.

I årene mellom 2006 og 2011 opplevde vi en massiv byggeboom for kunstgressbaner i Norge. Nå skal de fleste av disse rehabiliteres og bytte banedekke. Et anlegg kan søke om spillemidler fra Kulturdepartementet hvert 10. år. Idretten bør ikke la seg stoppe av en defensiv forskrift, men heller gripe denne muligheten, ta et offensivt veivalg og starte utfasingen av granulat på norske baner. n

JOAKIM SANDVIK GULLIKSEN
Rådgiver, Naturvernforbundet

BIOØKOLOGI

HK arbeider for forpliktende klima- og miljøavtaler som ivaretar rettferdig omstilling nasjonalt og internasjonalt

Vi har bare en klode. Den må vi ta vare på og Norge må ta et større ansvar. Vi må satse mer på alternativ fornybar energi innen sol, vind, vann og **bioøkologi** og redusere klimagassutslippene.

Les mer på hkinfo.no

Handel og Kontor
i Norge

Vil bruke nye miljøskadelige kjemikalier

Naturvernforbundet og flere andre friluft- og miljøorganisasjoner hevder at det har blitt så store endringer i Nordic Minings planer at selskapet må søke om ny utslippstillatelse for den planlagte dumpinggen av gruveavfall i Førdefjorden. Driftskonsesjonen de nå har søkt om må avvises, mener organisasjonene.

Gruveselskapet Nordic Mining søker om driftskonsesjon for den planlagte gruva i Engebøfjellet ved Vevring i nye Sunnfjord kommune, med utslipp av restmassene i Førdefjorden. Miljøorganisasjonene krever at denne prosessen stanses, fordi driftssøknaden er basert på en utslippstillatelse som ikke gir lov til å bruke de nye kjemikaliene som selskapet nå planlegger å bruke.

– I praksis dreier driftssøknaden seg nå om et helt nytt opplegg for drift og utslipp. Det er helt uholdbart, sier leder Silje Ask Lundberg i Naturvernforbundet.

Andre kjemikalier

I den nye søknaden kommer det frem at Nordic Mining planlegger å bruke helt andre kjemikalier enn det de har lov til i henhold til utslippstillatelsen. Et av disse, SIBX, er svært giftig for vannlevende organismer og bør holdes utenfor alle vannsystemer.

– Gruveselskapet planlegger nå å bruke miljøskadelige kjemikalier som de ikke har søkt om og ikke har tillatelse til å bruke, og det giftige tungmetallet kadmium utgjør en langt større risiko for livet i fjorden enn man tidligere har trodd, sier Lundberg.

– Redusert nytte

Kjemikaliet SIBX har en egenskap som gjør at den kan «transportere» giftige tungmetaller, som kadmium, inn i marine organismer. I en dansk studie fra 2016 blir det vist til ti ganger så mye kadmium i gjellevevet hos ørret som hadde blitt utsatt for SIBX.

– Det kan ikke aksepteres at man bruker andre og farligere kjemikalier enn det man har fått utslippstillatelse for, og som ikke er konsekvensutredet. Klima- og miljøminister Ola Elvestuen er nødt til å lytte til miljøfaglige råd og kreve ny søknad om utslippstil-

Førdefjorden sett fra toppen av Engebøfjellet.

Foto: Luke Tomac

latelse, sier leder i Natur og Ungdom, Gaute Eiterjord.

Anne-Line Thingnes Førund fra styret i Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane påpeker at det er kommet vesentlige endringer og nye opplysninger i saken siden utslippstillatelsen ble gitt, og understreker de alvorlige miljøkonsekvensene av det nye kjemikalet SIBX.

– Samtidig er samfunnsnyten ved tiltaket drastisk redusert. Hele spørsmålet om utslippstillatelse må opp på nytt, og søknaden om driftskonsesjon må avvises, sier Thingnes Førund.

– Verdifullt økosystem

Organisasjonene påpeker også andre forhold som de mener bør føre til stans i søknadsprosessen rundt driftskonsesjon og krav om ny utslippssøknad. Det er blant annet ikke vurdert underjordsdrift som alternativ til dagbrudd, det er ikke utredet om asbestfibre eller mikroplast blir spredt, og det er vesentlige mangler i søknaden knyttet til alternativ bruk av restmasser.

– Førdefjorden er en ren og flott fjord, med et yrende liv og flere rødlistede og fredede arter. Vi har ny kunnskap om at miljøstatus for fjorder og hav er alarmerende. Fjorden er et verdifullt økosystem med livsviktige matkilder, ikke minst for kommende generasjoner. Den kan ikke utsettes for utslipp av restmasser fra gruve drift med giftige kjemikalier, sier Thingnes Førund.

– Snur saken på hodet

– Vårt gruvekonsept er nøyaktig det samme som før, men vi har optimalisert det videre. Omfanget av prosjektet er redusert, og mengden restmineraler som skal deponeres er redusert med 70 prosent per år. Mengden tilsetningsstoffer er redusert med 95 prosent. Det er en selvfølge at alle stoffer vi slipper ut skal være godkjent av norske myndigheter, sier konsernsjef Ivar S. Fossum i Nordic Mining.

– Så jeg synes miljøorganisasjonene snur saken fullstendig på hodet. Vi skal etablere en langsiktig industrivirksomhet, med et betydelig mindre fotavtrykk enn hva våre første planer indikerte, sier Fossum. ■

Følgende organisasjoner støtter kravet om ny utslippssøknad og konsekvensutredning:

- Naturvernforbundet
- Natur og Ungdom
- Sabima
- Framtiden i våre hender
- Norges kystfiskarlag
- Norges jeger- og fiskerforbund
- Norske lakseelver
- Naturvernforbundet i Sogn og Fjordane
- Sogn og Fjordane turlag
- Forum for Natur og Friluftsliv i Sogn og Fjordane

NorgesGruppen

ALTFOR MYE SPISBAR MAT GÅR RETT I SØPLA

NorgesGruppen skal redusere matsvinn i egen drift med 50 prosent

- Vi ønsker samtidig å bidra til mindre matsvinn hjemme hos forbruker
- Vi innfører derfor «normalt brukbar til» i tillegg til «best før»-merking på utvalgte produkter
- Vi håper dette vil bidra til kunnskap om at mat også kan nytes etter «best før»-dato

→ norgesgruppen.no

NorgesGruppen skal
redusere matsvinn med

50 %

innen 2025

DESIGN: TIBRA GAZETTE/FOTO: ISTOCKPHOTO

REGNSKOG

HK bidrar til å verne store arealer regnskog. Gjennom medlemskapet redder hvert medlem 1000 m² i året

Vi har bare en klode. Den må vi ta vare på og Norge må ta et større ansvar. **Regnskogen** bremser klimaendringer og er hjem for millioner av mennesker og flesteparten av verdens dyre- og plantearter.

Les mer på hkinfo.no

Handel og Kontor
i Norge

© Regnskogen AS

– Vi trenger en samlet plan for vindkraft

– Det trengs en samlet plan for hvor vindkraft skal kunne bygges ut. Nå risikerer vi at utbyggingen fortsetter planløst og uhemmet, selv om det er positivt at Regjeringen vil ha en gjennomgang av konsesjonssystemet, sier Naturvernforbundets leder Silje Ask Lundberg.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

Nylig annonserte statsminister Erna Solberg at Regjeringen stanser NVEs forslag om nasjonal ramme for vindkraft. Planen identifiserte 13 områder som NVE mente var best egnet for vindkraft på land i Norge, og har høstet mye kritikk.

– NVEs forslag til nasjonal ramme åpnet for fortsatt vindkraftutbygging i store, urørte og verdifulle natur- og friluftsområder. I tillegg var det en svært dårlig plan for reindriften. Vi bør rykke tilbake til start, og lage en samlet plan for vindkraftutbygging som faktisk tar hensyn til naturverdier og naturbaserte næringer, sier Ask Lundberg.

Gjennomgår konsesjonssystemet

Olje- og energiminister Kjell Børge Freiberg sier at Regjeringen nå vil ha en full gjennomgang av konsesjonssystemet, og nevner tidsfrister, involvering av kommuner og detaljnivået som områder som bør ses på. Naturvernforbundet er positiv til en slik gjennomgang, men mener hensynet til natur og naturbaserte næringer må løftes opp.

– Flere av konsesjonene som er blitt gitt baserer seg på dårlige og svært mangelfulle naturundersøkelser og konsekvensutredninger. Det har gitt en rasering av viktige naturområder. Derfor er det ikke nok med en endring av dagens konsesjonssystem, vi

Aksjonister protesterer mot utbygging av vindkraft på Sørmarkfjellet i Flatanger. I forgrunnen Naturvernforbundets regionssekretær i Trøndelag, Hallgeir Opdal.

trenger også en full gjennomgang av det miljøfaglige grunnlaget for gitte konsesjoner, sier Lundberg.

5 800 høringsuttalelser

Rammeplanen som nå er forkastet identifiserte 13 områder som NVE mente var best egnet for vindkraft på land i Norge. Områdene var for det meste lagt i beltet mellom kyst og fjell, og dekket over 16 750 kvadratkilometer. Protestene var store, fra både berørte kommuner, naturvernere, næringsdrivende, turistsektoren og folk flest. Cirka 5 800 høringsuttalelser kom inn til planen,

– Frem til i dag har vi sett en voldsom bit-for-bit utbygging av norsk natur, enten det er med kraftutbygging, veier, hytter, kjøpe-

sentre, gruver eller andre inngrep. På grunn av dette er én av fem arter i Norge utrydningstruet, og urørt natur i Norge blir stadig mer sjelden. Ved å ikke ha en rammeplan for vindkraftutbygging, risikerer vi at dagens utbyggingspraksis fortsetter, sto det i Naturvernforbundets uttalelse til planen.

Fortsetter arbeid mot kraftverk

Naturvernforbundet fortsetter sitt arbeid mot naturødeleggende vindkraft, og har i denne perioden prioritert arbeidet mot de planlagte vindkraftverkene Davvi på Laksefjordvidda i Finnmark og Innvordfjellet/Sørmarkfjellet i Flatanger i Trøndelag. I tillegg arbeider mange av lokal- og fylkeslagene med prosjekter i sitt nærmiljø. ■

Bli Naturvenn (fast giver)

Som fastgiver bidrar du til langsiktig arbeid for natur og klima.

I over hundre år har Naturvernforbundet vist at naturvern nytter. Uten din støtte hadde naturen vært fattigere, elvene tørrere, skogene mindre, forurensningen større og løsningene lengre unna.

Slik blir du fast giver

Du kan opprette en avtale med banken din via Min side-tjenesten vår som du finner på minside.naturvernforbundet.no

Gi et valgfritt fast beløp i måneden! Fyll ut skjema nedenfor og send inn.

Riv av, brett og stift sammen og send inn. Porto er allerede betalt.

Ja! Jeg vil bli Naturvenn (fast giver):

Fyll ut hvite felter. Vennligst bruk blokkbokstaver.

Mottaker:
Norges Naturvernforbund

Mottakers konto:
7874 05 56028

Avtale Giro

Personopplysninger

Navn:

Adresse:

Postnr:

Sted:

Telefon:

Epost:

Personnummer
11 siffer*:

Belast mitt kontonr:

KID:
(fylles
ut av
oss)

Jeg ønsker ikke varsel i forkant av hver betaling.

Jeg ønsker at min konto bli trukket hver måned med:

125 kr

annet beløp:

Beløpsgrense pr trekk:

Beløpsgrense pr trekk kreves av Finansavtaleloven.
Hvis beløpsgrense ikke fylles ut, vil den bli satt til
800,- pr trekk. Du vil likevel trekkes som avtalt.

Sted, dato og underskrift

Kupongen sendes med svarsendingsavtale eller til:

Naturvernforbundet, Mariboegate 8, 0183 OSLO

Naturvernforbundet

*Oppgi personnummer dersom du ønsker skattefradrag for gaver som årlig utgjør mer enn 500 kroner. Vi vil rapportere støtten til Skattedirektoratet. I januar/februar vil du få tilsendt en bekreftelse på innberettet beløp, og beløpet kommer på selvangivelsen.

La naturen gå i arv

I over hundre år arbeid har vi vist at naturvern nytter. Ønsker du å etterlate en gave for å sikre våre felles naturverdier, kan du testamentere et beløp til Naturvernforbundet.

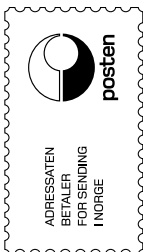
Familie kommer alltid først. I Norge er det arveloven som bestemmer hvordan arv fordeles. Du kan trygt velge å donere til gode formål og samtidig sikre at barn og ektefelle får sin del. Størrelse på donasjon ved arv er det du som velger.

Les mer på www.naturvernforbundet.no/testament

Foto: Jon Østeng Hov

www.Naturvernforbundet.no | Tlf: 23 10 96 10 | naturvern@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet
Svarsending 0362
0090 Oslo

.....
Riv av, brett og stift sammen og send inn. Porto er allerede betalt.

Ubåt mot spøkelsesfiske

Sammen med dykkerklubben og kommunen har Naturvernforbundet i Mandal gått til anskaffelse av to undervannsroboter. Disse skal hjelpe til med å rydde havbunnen for søppel og gjensatt fiskeredskap.

– Slikt utstyr har blitt relativt billig, enkelt og robust, sammenlignet med tidligere. Det gjør at det nå er innenfor rekkevidde for flere å anskaffe seg en ROV, sier Rådmund Steinsvåg, leder for Naturvernforbundet i Mandal.

ROV er egentlig bare en forkortelse for det engelske Remotely Operated Vehicle, eller «fjernstyrt farkost». Betegnelsen brukes imidlertid mest om undervannsfarkoster, slik som de som er innkjøpt av Naturvernforbundet i Mandal, sammen med dykker-

klubben i byen og Mandal kommune.

– Dykkerklubben her i Mandal er blant de mest effektive i Norge på å rydde havbunnen for gjensatt fiskeredskap. Likevel får de ikke opp mer enn rundt 10 prosent av det som faktisk slites. Tanken er at vi med dette skal få flere aktører på banen for å rydde, sier Steinsvåg.

Spøkelsesfiske

Farkostene koster rundt 100 000 kroner hver, og mandalittene har kjøpt to. Utstyret skal lånes ut til bruk langs hele kysten fra Mandal til Kristiansand, og de har fokus på teiner, ruser og garn som er gjensatt i sjøen, og truer fiske- og dyreliv der. «Spøkelsesfiske» kalles det gjerne når slikt skjer, og det tar livet av anseelige mengder sjødyr.

– Det er mye som står igjen i sjøen, men kanskje det mest problematiske nå er leppefisketeinene. De står på grunt vann, og fanger mye, hvis de blir stående igjen, forteller Steinsvåg.

Leppefisk har blitt svært ettertraktet de siste årene, og brukes som rensefisk i lakseoppdrettsindustrien. Steinsvåg ønsker at det skal bli krav om at slike teiner skal utformes med tråd som brytes ned.

– Hele næringen er enige i at det er fornuftig, og da bør vi ikke sitte og vente på krav fra myndighetene. Alle aktørene bør ta i bruk redskap med nedbrytbar tråd med en gang, mener Steinsvåg.

– Enestående innsats

Myndighetene er begeistret over mandalittenes satsning på undervannsroboter. Seniorrådgiver i utviklingsseksjonen i Fiskeridirektoratet, Gjermund Landedal, skryter uhemmet av alle frivillige som får opp søppel og spøkelsesredskap fra sjøen.

– Spesielt dykkerklubbene gjør en helt enestående innsats. De redder titusenvis av sjødyr fra å dø i redskap som fiskerne har mistet, sier Landedal til Fædrelandsvennen. ■

Fuglekasse-Fredriksen

Torbjørn Fredriksen i Mandal er en av Naturvernforbundets virkelige veteraner. I årevis har han, i tillegg, til andre aktiviteter, bedrevet fuglekasse-snekring med barn i alle aldre.

I sommer representerte Fredriksen Naturvernforbundet på en åpen aktivitetsdag på Mjåland gård i Marnardal. Gården drives med stor vekt på økologi og miljø, utadventt virksomhet, aktivitetsdager, åpen gård og andelslandbruk. På den godt besøkte aktivitetsdagen stilte Torbjørn med sitt «mobile verksted», og barn og ungdom snekret fuglekasser i stor stil. Hans stand var en av de best besøkte og mest aktive standene på arrangementet. Fredriksen har med seg Naturvernforbundets beste plakater og deler rundhåndet ut materiell.

– Vi må sørge for at dagens barn og unge får nærkontakt med naturen og blir glad i den om vi ønsker at de skal bli morgendagens naturvernere. Slik nærkontakt oppnås ved å lage en fuglekasse, henge den opp hjemme og følge fuglenes innflytting og redebygging, klekkingen, matingen og til slutt unger tar til vingene for første gang. ■

– Det er enkelt å snekre fuglekasser. Slik gjør dere, forklarer Torbjørn.

Naturvernforbundet ønsker flere tog på de lange strekningene.

Foto: Vy/Tore Bjørback Amblie

Krever flere tog på de lange strekningene

Hyppigere togavganger, flere sovevogner, raske tog uten bytte til København og enklere ruteinformasjon og billettbestilling. Det er blant kravene som Naturvernforbundet har oversendt samferdselsminister Jon Georg Dale.

Engasjementet for togreiser er sterkt voksende. Næringslivets nattoginitiativ Oslo-Bergen er signert av mer enn 1000 fremtredende folk som ønsker et bedre tilbud på nattogene, og Facebook-gruppa Togferie når snart 30 000 medlemmer, etter kun et halvt års drift. Nå krever Naturvernforbundet at toginteressen følges opp med handling fra togmyndighetene.

I et brev til samferdselsminister Jon Georg Dale skisserer Naturvernforbundet flere utfordringer og forbedringspunkter for norske langdistansetog. Blant forbedringene som foreslås, finner vi:

- Økt sovevognkapasitet
- Flere avganger på Bergensbanen og Dovrebanen snarest

- Bedre løsninger for ruteinformasjon og billettbestilling for internasjonale togreiser
- Bedre togtilbud mot Stockholm og København
- Styrkning av fylkesoverskridende ekspressbuser der det ikke går tog

- Bedre rabattordninger for familier
- Bedre løsninger for sykkeltransport på tog
- Bedre nettilgang på tog
- Tidligere innsjekking og senere utsjekking på nattog, samt dusjmuligheter

■ Dette er Laila Haakonsen, som var leder av Naturvernforbundet i Søgne da en utbygger ville sprengre ny kanal under Langesveien til Indre Kilen, og dermed ødelegge mye av strømmen gjennom den gamle kanalen. Etter Naturvernforbundets innsats ble utbyggingen stoppet, og vannet strømmet fortsatt gjennom den gamle kanalen.

Foto: Marte Rostvåg Ulltveit-Moe

Silje Ask Lundberg
Leder i Naturvernforbundet

Når festtalen er over

Det siste året har både statsministeren og statsråder reist verden over og snakket om viktigheten av et rent og friskt hav, og hvordan vi må sikre det for framtidige generasjoner. Det de aldri nevner i disse festtalene er at Regjeringen har gitt tillatelse til å dumpe flere millioner tonn gruveslam i norske fjorder.

Tenk deg at et gruveselskap kom til stedet du bor, og fortalte at fjellet over byen eller bygda di inneholdt mineraler de ville hente ut. Og tenk deg at de fortalte deg at den eneste måten de kunne hente ut disse mineralene var ved å dumpe millioner av tonn med gruveslam i fjorden du bor ved. Fjorden du har badet i så mange ganger. Fjorden du har hentet opp utallige måltider fra. Fjorden som er en del av din identitet.

Det er dette som er planlagt i Repparfjorden i Finnmark og Førdefjorden i Sogn og Fjordane. To nasjonale laksefjorder skal fylles med gruveslam, tungmetaller og kjemikalier. Men dette passer ikke inn i det glansbildet som norske politikere forsøker å tegne over hav- og fjordforvaltningen i Norge.

I mer enn 1000 år har vi høstet fra havet og fjordene våre. En forutsetning for å kunne videreutvikle og fortsette den historien, er å holde havet og fjordene friske og artsrike. Da Torbjørn Røe Isaksen i februar ga driftskonsesjon til gruveplanene ved Repparfjorden spredte det seg et folkelig opprør fra Nordkapp til Lindesnes. Det var et opprør ikke bare for Repparfjorden eller Førdefjorden, men også alle de andre potensielle fjordene som gruveselskaper kan finne på å ville ødelegge i framtida.

Fortsatt har verken gruveselskapet Nussir eller Nordic Mining de endelige tillatelsene til å starte gruva. Naturvernforbundet har klaget inn driftskonsesjonen til Nussirgruva ved Repparfjorden, og vi har krevd at den gamle utslippstillatelsen for dumping av gruveslam i Førdefjorden trekkes tilbake og behandles på ny.

Vi må sørge for at flomlyset fra TV-kameraene ikke slukkes når festtalene er over. Vi må sørge for at flere, både her hjemme og i andre land, forstår hvilken miljøskandale regjeringen er i ferd med å tillate.

Framtida til fjordene våre står på spill, og det samme gjør Norges troverdighet som en ansvarlig havnasjon. Det er på tide at Regjeringen snur, og sier nei til dumping av gruveslam i umistelige fjorder. ■

Foto: Jan Frisnes

Garbergelva er ei god padleelv.

Selbu-elv reddet

Garbergelva i Selbu i Trøndelag er reddet fra utbygging. Det ble klart da Olje- og energidepartementet fredag 6. september 2019 avslø konsesjonssøknaden for utbygging av Prestfossan i Garbergelva.

Garbergelva renner fra Skarvan og Roltdalen nasjonalpark til Selbusjøen, og har svært variert natur. Den har vært foreslått vernet flere ganger, første gang allerede i 1993.

– Dette er det siste vassdraget i Selbu kommune som ikke er utbygd. Deler av elva er tilgjengelig, og brukes mye til

padling og andre fritidsaktiviteter, mens andre deler er ville og utilgjengelige. Naturverdiene er store, og i dag feirer vi at departementet tar hensyn til naturen og stanser utbyggingen i Garbergelva, sier leder Silje Ask Lundberg i Naturvernforbundet.

Forslaget som nå er forkastet innebar bygging av et kraftverk med inntak ved Prestfossan, helt inntil naturreservatet Stråsjøen-Prestøyan, i randsonen av nasjonalparken. Konsesjonen fra NVE ble gitt i september 2017, til Statkraft Energi AS, og Clemens Kraft AS er oppgitt som tiltakshaver. ■

Viken-nei til 3. rullebane på Gardermoen

■ Det politiske flertallet i storfylket Viken har lagt fram sitt politiske dokument. Det er Ap, SP, MDG og SV som utgjør flertallet i nyfylket.

I dokumentet skriver politikerne at de sier et klart nei til bygging av en tredje rullebane på Gardermoen. Dette er et prosjekt som Avinor planlegger, og som Samferdselsdepartementet har beslutningsmyndighet i, men det er ikke tatt stilling til om det skal realiseres eller ikke. Motstanden lokalt er stor, og det er gjelder partier både til høyre, i sentrum og til venstre.

– Vikens klare nei er svært viktig og må få konsekvenser. Det er på tide at Samferdselsdepartementet setter ned foten for et slikt gigantprosjekt og beordrer Avinor å avslutte planleggingsarbeidet. Miljøkonsekvensene i form av økte klimagassutslipp, nedbygging av matjord, mer støy og inngrep i natur er rett og slett for store, påpeker Silje Ask Lundberg, leder i Naturvernforbundet.

Kontaktinformasjon

Mariboegate 8, 0183 Oslo, Norge

☎ 23 10 96 10

✉ naturvern@naturvernforbundet.no

Nett: www.naturvernforbundet.no

Kontingent: Hovedmedlem 200,- første år, så 390,-

Familiemedlemskap: 300,- første år, så 450,-

Se www.naturvernforbundet.no/medlem for mer informasjon om medlemskap

ØSTFOLD: ✉ ostfold@naturvernforbundet.no.

Leder: Håkon Borch. ☎ 970 67 685

OSLO OG AKERSHUS: ✉ noa@noa.no

☎ 22 38 35 20. Leder: Gjermund Andersen.

Kontorleder: Håkon Eide Gundersen

HEDMARK: ✉ hedmark@naturvernforbundet.no.

Leder: Stein Bie. ☎ 901 23 532

OPPLAND: ✉ oppland@naturvernforbundet.no.

Leder: Kjetil Bjørklund. ☎ 900 78 987

BUSKERUD:

✉ buskerud@naturvernforbundet.no.

Leder: Martin Lindal. ☎ 996 00 455

VESTFOLD: ✉ vestfold@naturvernforbundet.no.

Leder: Christopher Gallaher. ☎ 918 09 890

TELEMARK: ✉ telemark@naturvernforbundet.no.

Leder: Tormod Svartdal. ☎ 481 47 322

AGDER:

✉ agder@naturvernforbundet.no.

Leder: Peder Johan Pedersen. ☎ 456 05 646

ROGALAND:

✉ rogaland@naturvernforbundet.no

Leder: Hallgeir Langeland. ☎ 930 63 633

Daglig leder: Erik Thoring. ☎ 51 52 88 11.

HORDALAND:

✉ hordaland@naturvernforbundet.no.

Leder: Gabriel Fliflet. ☎ 473 17 451

Fylkessekretær: Synnøve Kvamme. ☎ 55 30 06 60

SOGN OG FJORDANE:

✉ sognogfjordane@naturvernforbundet.no.

Leder: Nyonga Rugumayo Amundsen. ☎ 419 17 705

MØRE OG ROMSDAL:

✉ moreogromsdal@naturvernforbundet.no.

Leder: Øystein Folden. ☎ 71 53 33 31, 918 12 542

TRØNDELAG: ☎ 73 51 52 24

Regionssekretær: Hallgeir Opdal,

✉ hol@naturvernforbundet.no, ☎ 402 48 084

Leder: Magne Vågsland. ☎ 926 24 086

NORDLAND: ✉ nordland@naturvernforbundet.no

Leder: Bjørn Økern. ☎ 911 64 383

TROMS: ✉ troms@naturvernforbundet.no.

Leder: Anne-Lise Mortensen. ☎ 970 89 377

FINNMARK:

✉ finnmark@naturvernforbundet.no

Leder: Leif Wasskog. ☎ 922 46 604

REGIONSSSEKRETÆR NORD-NORGE:

Geir-Jørgensen. ✉ gj@naturvernforbundet.no.

☎ 940 15 235.

NATURVERNSTUDENTENE:

Studentsekretær: Ingebjørg Thorkildsen,

✉ ingebjorgt@nu.no ☎ 467 73 749

NATUR OG UNGDOM: ✉ info@nu.no

☎ 23 32 74 00. Web: www.nu.no.

Leder: Gaute Eiterjord

Daglig leder: Therese Hugstmyr Woie

Ta kontakt med organisasjonsavdelingen dersom listen skal endres. ☎ 23 10 96 33.

✉ medlem@naturvernforbundet.no

BØKER

Artenes

Høstens miljøbøker minner oss om naturens vanvittige variasjon, om artene som stadig presses av menneskelig aktivitet, og om verdien naturen har, både for oss og for seg selv.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

Store ord har blitt brukt om menneskenes påvirkning på artsmangfold og natur. På 1990-tallet het det at «livets bibliotek står i brann», og beskrivelsen passer dessverre like godt tretti år senere. Samtidig slutter vi aldri å undres over naturen, dens mysterier og de finurlige sammenhengene som utgjør den planeten vi alle bor på. For visst er det utrolig at et sånt sted finnes, og at vi er her, klare til å sanse det. På ulikt vis handler alle disse bøkene om de underlige sidene av naturen, og vår påvirkning på den. Bøkene gir også ideer som peker frem mot at vi skal kunne leve i og med naturen, uten å ødelegge den.

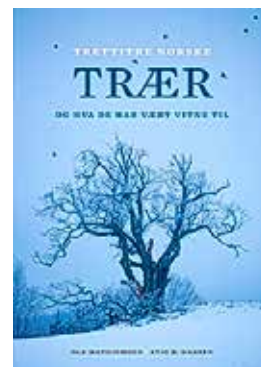

Skog og natur

Hvor mye av skogen er egentlig natur? Hvordan skal egentlig en naturlig skog se ut? Mye av den skogen vi tenker på som natur, er i virkeligheten plantefelter, som flatehogges med jevne mellomrom. Hva betyr dette for artsmangfold, for opplevelse og for naturens rikdom? Hva slags skog er det vi verner, og

er det tilstrekkelig til å ta vare på de artene og rikdommene som finnes der? Og hvordan er opplevelsen av å gå i en urskog, sammenlignet med en plantet skog?

Boka til Mikkel Soya Bølstad, *I skogens dype, stille ro*, jakter på restene av norsk urskog, og beskriver de ulike typene skog, artene som finnes der og kampen for å ta vare på restene som er igjen.

Trær og historier

Der Bølstad beskriver skogen som helhet, og sammenhengene i dem, går miljøjournalist-nestor Ole Mathismoen i motsatt retning, og beskriver trær på individnivå. Han har plukket ut 33 trær, fra hele Norge, og forteller historien bak og rundt trærne. Visste du at det finnes ti milliarder trær i Norge? At det å dra et barn gjennom et naturlig hull i et tre ble trodd å kunne kurere ulike sykdommer? Eller at det vokser hickory i et boligfelt på Ås?

Praktfulle bilder, korte, letteste og informasjonsspekkeede kapitler og Mathismoens særdeles levende språk gjør boka til en klar julegavekandidat til de som elsker trær, og de som ennå ikke har forstått at de gjør det.

Minneord; Kjell Baalsrud

Kjell Baalsrud døde 11. oktober 2019, 98 år gammel.

Med Baalsrud er en av veteranene i naturvernarbeidet her i landet gått bort.

Han var æresmedlem i Naturvernforbundet, og nedla både i sitt yrkesliv, og gjennom frivillig innsats, et stort og mangeårig engasjement for norsk naturvern.

Baalsruds samfunnsengasjement var bredt og mangfoldig. Han var æresmedlem i både Norsk Vannforening, Oslofjordens Friluftsråd, Norsk forening for mikrobiologi og Falstadfangenes forening. Hans livsverk var Norsk Institutt for Vannforskning, der han var instituttsjef fra starten i 1958 til han i 1981 gikk over i stilling som seniorforsker og med fortsatt tilknytning etter oppnådd pensjonsalder i 1988. Han ble kjent som «Vannmannen» og var medlem av en rekke store utredningsutvalg, hadde et utall av tillitsverv og fikk mange hedersbevisninger. Han skrev rundt 100 artikler om naturvitenskapelige og vannfaglige spørsmål. Få har som Kjell Baalsrud satt spor etter seg i norsk vann- og naturforvaltning.

Naturvernforbundet vil især minnes med takknemlighet den innsats Kjell Baalsrud gjorde for vår organisasjon på slutten av nittitallet. Vår økonomiske situasjon var svært anstrengt, og det var Kjell Baalsrud som tok initiativet til å mobilisere utvalgte medlemmer i forbundet til en redningsaksjon.

Norges Naturvernforbunds venner ble stiftet 29. august 1998 av Kjell Baalsrud, Ragnhild Sundby og Ragnar Vik. Formålet med venneforeningen var å støtte Norges Naturvernforbund økonomisk ved å yte forbundet lån eller bidrag på andre måter. Et betydelig beløp ble samlet inn. Da venneforeningen ble nedlagt i 2001 etter å ha oppfylt sitt formål, kunne en konstatere at det hadde vært en enestående oppslutning om aksjonen. Nærmere 450 personer hadde bidratt med større og mindre lån og gaver og Naturvernforbundet økonomi var trygg.

På vegne av Norges Naturvernforbund
Silje Ask Lundberg, Maren Esmark og Per Flatberg

Aluminium fra norske vrakbiler blir til sykkelstativ

Etter at bilen din har rullet sine siste mil og er levert hos biloppsamleren, får materialene fra kjøretøyet nytt liv. For eksempel aluminium. Aluminium fra norske vrakbiler sorteres ut ved fragmenteringsverkene og selges tilbake til aluminiumsstøperier. Sykkelstativene i Trondheim og Bergen er laget i Østfold med aluminium fra norske vrakbiler. Det er blant annet slik vi oppnår miljøkravene for gjenvinning av bil. I 2018 klarte vi en materialgjenvinningsgrad på 87,7% og en total gjenvinningsgrad på 97,4%, godt innenfor myndighetenes krav om å gjenvinne 95%.
Gjenvinning av bil - bra for deg, bra for miljøet og bra for alle som vil sykle til jobb.

SE VIDEO: u.nu/xd69

[autoretur.no](https://www.autoretur.no)

Kilder: Norsk Gjenvinning Downstream, Stena Aluminium, Stena Nordic Recycling Center (SNRC) Halmstad, Rolvsøy Metallindustri A/S. Autoretur - Miljørapport 2017 Miljørapport 2018 og Miljøregnskap 2018

AUORETUR

Bilbransjens eget returselskap

TAKK

for at du rydder i ditt nærmiljø.
Det hjelper!

ANNONSEN ER STØTTET AV

Handelens
Miljøfond

fiskebåt

NorgesGruppen

